

60-tie gadi

ПАПКА
ДЛЯ
БУМАГ

Arturs Goba

C e ļ e j u m u v a s a r a s

Šādas vasaras ir bijušas pavisam astoņas. Biezajā atmiņu grāmatā astoņas krāsainas ilustrācijas. Sākumā bija tikai viena, bet ar to pietika, lai cilvēks uz visiem laikiem saslimtu ar hronisko romantiķu cilts slimību- ceļošanas māniju. Šai slimībai ir vairāki paveidi, bet visi ne tiem neārstējami. Tās ir alkas pēc kalniem, jūrām, taigas, pēc baltajām ziemeļu un melnajām dienvidu naktīm, tās ir alkas pēc jauniem draugiem. Par šo slimību interesējas nevis ārsti, bet dzejnieki. Brīnišķīga sajūta ir slimet ar šo kaiti!

Cilvēks parasti kaut kur strādā, līdz ar to reizi gadā viņam pienākas apmaksāts atvaļinājums. Kasiera izmaksātajai ^{daudai} algai ir vien-alga, kur te netērē: vai mājās gar pakškiem slaisīdamies, vai kalnes pie smaržīga ugunskura. Temēr cilvēkam nav vienalga, un īsti to izjust var tikai pēc gadiem, kad no vērējumiem un iespaidiem atmiņā palikuši tikai paši spilgtākie, bet izgaisuše redzējumu vietā nāk pārdomas un atziņas. Dzīve ir kļuvusi bagātāka, saturīgāka, kā upe, kas, savākusi daudz pieteku ūdeņus, šķietami rāmi, bet varena spēka auklētā veļ savus vilņus plašajā gultnē.

Astoņās vasarās ir apceļota gandrīz visa mūsu dzimtenes Eiropas daļa, nāketnes ceļi aicina vēl lielākas tālumes. Kāds ārzemju žurnālists zīmīgi rakstīja: "Krievija nebeidzas Urāles." Jā, priekšā vēl milzīgi plašumi. Tās ir manas jaunapgūstamās zemes: kavilū stepes un ūdenskritumi, jaunās dzīves celtnieku atstātās pēdas taigas pirmatnējas biezeknes un tuksnešu skepājes smiltājes. Lieliski dzīvot ir zemē, kur desmit tūkstoš kilometru garumā nav nevienas robežas, kur katrā aulā, stapielā vai kišlakā tu esi savējais.

Ceļojumu laikā neesmu centies rakstīt piezīmes, iespaidi nekad nav vākti ar speciālu nolūku, lai tos publicētu. Tāpēc atmiņu skicējumiem ir fragmentārs raksturs, te nolūks nav iepazīstināt ar atsevišķu mūsu zemes rajonu ekonomiku vai kultūru, sniegt statistiskas ziņas tūristu vajadzībām. Galvenais apraksta saturs - ceļotāja romantika un ikdiena, pārdomas un izjūtas.

Romantikas sākums.

Vidusskolā mēs, visi klases zēni, kādu sezonu bijām aizrāvušies ar piedzīvojumu literatūru. Skolotāji konfiscēja desmitiem grāmatu, bet mēs ne vecu māju pažebelēm vilkām ārā citas. Bija "lubenes" un gadījās arī vērtīgas grāmatas. Mūsu klases garākais, vecākais un arī gudrākais puisis, ko mēs vienkārši saucām par Jūli, bija izlasījis veselukiņu biblioteku. Apveltīts ar lielisku atmiņu un ne mazāk lielisku fantāziju, Jūlis mums caurām naktīm atstāstīja visādu vareņu piedzīvojumus, kas nerisinājās svešās un tālās zemēs. Planēta toreiz izlikās bezgalīgi liela un neiedomājami nabadzīga: tajā bez dzimtā pagasta bija vēl pāris hektāru džungļu, tuksnešu, bija arī jūras un nedaudz pilsētu. Likās, ka visu to apskatīt varētu dažās nedēļās, vajadzētu tikai labi žiglu spārnu. Bet redzēt savām acīm gribējās ļoti, un varbūt tieši toreiz asinīs ieperinājās pirmais labdabīgais bacilis, kas vēlāk izvērtās neārstējamā slimībā.

...Tas bija 1958. gada pavasaris. Mana lielākā autoritāte ceļošanas jautājumos skaitījās Harijs, jo viņš jau pazina Kaukāzu, bija pārvarējis Kluheras pāreju. Vasarā viņš gatavojās apceļot Aizkarpatus un aicināja līdzī arī mani. Harijam pieder galvenais nopelns, ka izdevās mani izkļiedēt visas šaubas par to, vai es ar savām biežajām brillēm varēšu kalnes vispār ko iesākt. Iegalvoja, ka varēšot, ar alpīnismu nodarbeties neesot paredzams. Ar steigu nopirku pašu lētāko fotoaparātu un sāku apgūt vēl vienu mākslas nozari, kas ceļojuma neder pat vairāk par jebkuru citu mākslu.

Pienāca diena, kad mēs, seši skeletāji, sēdāmieš vilcienā un sākām braukt pretī nezināmajam. Naktī no miega iztraucēja jautri lietuviešu zēni, kas savā valedā mēloja, ka mūsu meitenes guļot kā roņi. Jutu, ka mēs nu reiz esam "ārzemēs", ka esam kļuvuši par "tūristiem no Latvijas PSR". Dažas dienas vēlāk mēs pārvērtāmies par "tūristiem no Baltijas". Mainoties platuma grādiem un meridiāniem, jaunu saturu iegūst arī pārējie ģeogrāfiskie jēdzieni. kaut kur Irkutskā, acīmredzot, mēs būtu "tūristi no Eiropas". Vienīgi ārzemēs mūs laikam it visur dēvētu vienlīdz izteiksmīgi: "tūristi no Krievijas".

Nākamo dienu pavadījām Viļņā. kaut arī Lietuvā pēc tam esmu bijis vismaz desmit reizes, jūsmojis par Nemunas senleju, Kuršu kāpām, par Kaupas un Traķu pilīm, tomēr pirmie iespaidi par kaimiņu republiku ir saglabājušies visspilgtāk atmiņā. Ja gribat redzēt istā gotiskā vai bāreka stilā būvētas celtnes, ja gribat priecāties par nakts ugunis peldošās pilsētas panorāmu, kas paveras no augstā Ģedimīna kalna, tad ieteicu braukt uz Viļņu, u. Lietuvā jūs pārsteigs arī tas, ka ļoti daudzi cilvēki pret latviešu valedu. Mēs savu kaimiņu priekšā ar to lepoties nevarētu.

Pāris vārdus mūsu radu tautas valedā es iemācījos bērniībā, kad kara laikā kāds lietuviešu karavīru vads apsargāja dzelzceļa tiltu pār te upīti, kur es makšķerēju raudas. Atceros, ka visi vienpadsmit puisi bez sevišķām grūtībām runāja latviešu, krievu un vācu valedās, bet daži ne viņiem prata arī angļiski un poliski. Nezinu, kā tas bija sagādājies, bet šo karavīru valedas zināšanas mani sajūsmina vēl šodien. Reta parādība - vesela karaspēka vienība poliglotu. Cik viegli šiem cilvēkiem būtu ceļot!

Tālākais ceļš no Viļņas līdz Ļovai bija krietni raibāks. Vilciens bija pārpildīts līdz pēdējai iespējai, guļot varējām tikai uz maipām trešajā "stāvā". Aizvien biežāk vagonā kļuva redzami tūristi, jo lielo klejojumu sezona bija pašā karstumā.

Ļovas apskatei ziedoņām nepilnas divas dienas. Tā izrādījās vie-

na jauka pilsētiņa, mazliet tāda kā Rīgas gara radniecība. Apcirptie apstādījumi un precīgi raibie puķu stādījumi liecināja par estētiskajām tradīcijām, kas šeit kā savdabīgs atavisms saglabājies no panu Polijas laikiem. Uz tirgus tantīpas arī mūs dēvēja par paniem un panēm. Šī uzruna daļā Rietumukrainas, acīmredzot, ir zaudējusi savu pirmatnejo jēgu un vienkārši kuplina sarunu valedu kā raksturīgs dialektisms.

Ļvevā ir jāredz daudzie pieminekļi, vēstriskās celtnes, Strijskas parks un - pats galvenais - "Slavas kalns". Tas ir padomju karavīru cīņu slavas simbels, rūpīgi iekārtoti Brāļu kapi, par kuriem iespaidīgākus nebūs biegli atrast. Arī šajā ziņā Ļvevu ir izdevīgi salīdzināt ar Rīgu. Reti kura mūsu zemes pilsēta dažādos vēstures griežos ir pārdzīvojusi tik daudzus iebrucēju jūgus, tik dažādu kaklakungu varas, bet vienmēr cilvēku sirdīs ir degusi tā mūžīgā brīvības, vareņības un nemirstības uguns, kas tagad liesmo pār ieeju Brāļu kapes.

Ļvevai ir kaut kas līdzīgs arī ar Viļņu, un tas ir kalns "Visokij zamok" gandrīz pašā pilsētas centrā. Šeit mums iznāca pirmais treniņš kalnu kāpšanā, jo uzrāpāmies arī uz pašas augstākās paugura virsetnes, no kurienes ilgi raudzījāmies uz zilā dūmakā nirstošu pilsētu. Lejā tēnērējām taisni, un, nonākuši Vecpilsētā, gandrīz apmaldījāmies, mūs glāba vienīgi Harija apskaužamās orientēšanās spējas, ar kurām, liekas, varētu sacensties vienīgi gāju putni.

Atmiņā vēl palicis brīnišķīgaisx piemineklis Ādamam Mickēvičam, no dzīviem augiem veidetais Tarasa Ševčenke portrets un isti dienvidnieciskais karstums, kādu Latvijā gadās piedzīvot vienu reizi piecas gades. Lielāke aplamību izdarījām vakarā, kad nolēmām aiziet uz kinoteātri. Neskatoties uz skaļi elseješu ventilāteru tieši virs galvas, skatītāju zālē valdīja tāda svelme, ka pēc pusstunas pat bikšu atleki man bija slapji no sviedriem. Filma saucās "Idiots".

Rahevas vilciens bija kā bāztin piebāzts ar tūristiem. Mūsu kupejā ierīkojās kāda maskaviešu grupa: cienījamu apmēru tēveči ar lieliem

maisiem, kures varēja manīt desas, maizi un kondensētā piena kārbas. Pirmo reizi sapratu, ka tūristi ir īpaša ļaužu cilts, kas izceļas ar savu mundrumu, asprātību un bagātu interešu loku. Pēc sarunām spriežot, mūsu kaimiņi bija apceļojuši pusi pasaules, bet tagad nolēmuši izkāpt kādā nomaļā stacijā un pa pašiem vien zināmo maršrutu nez kure reizi pārstaigāt vienmēr pievilcīgas un interesantas Karpatas. Un patiešām, kas tajos vienreiz ir bijis, to slaidajām eglēm apaugušie kalni aicina atkal pie sevis.

Līdz mūsu kupejai atspraucās kāda jauna sieviete un sveicināja mūs latviski. Pēc pirmā izbrīna izrādījās, ka tā ir pazīstama dzejniece, kas devās kādu laiku padzīvot viesmīlīgo guču ciemates. "Un viena pati?" brīnījās mūsu meitenes. Bet ne kā tad baidīties? Ja mēs braucam no Rīgas uz Liepāju vai Alūksni, mēs taču nedomājam par bailēm. Un kāda tur starpība - cilvēki dzīvo visur, varbūt pat viesmīlīgāki un laipnāki, nekā mums ir parasts sastapt Kurzemes vai Vidzemes viensētās. Parasti ir tā: jo tālāks viesis, jo gaidītāks.

Vagonā klīda valedas, ka vilciens iešot tikai uz Jasiņu, jo tālākais ceļš līdz Rahevai esot slēgts negrūvuma dēļ. Mūs tas nemaz neuztrauca, bet dzejniece visu laiku bažījās, ko darīt, ja nevarēs nekļūt paredzētajā galapunktā, jo sāka jau krēsleties. Vēlāk izrādījās, ka negrūvums laimīgā kārtā likvidēts. Tā sakot, neklātienē bijām iepazinušies ar kalniem un to untumiem.

Drīz Jasiņas stacijas perons pūk mūdzēja no jautriem tūristiem, kas, sekedami sagaidītāju uzaicinājumiem, rausās tūrbāzes mašīnās. Patumsu arī mēs pārvēlāmies kādam bertam. Braucām kopā ar "oficiālajiem" tūristiem, pretim skrejošajā vējā plāndījās drastiskas ~~dziesmas~~ romantiku cilts dziesmas. Lielā daļa no tām bija sacerētas paredijas pēc pazīstamām melodijām. ~~knixamixn~~ Laikam taču dzejnieki ir lielāki ceļotāji, nekā komponisti.

Tādi tie kalni!

Tūrbāzē vietu nebija, tāpēc mums atļāva pārnakšņot uzgaidāmajā telpā uz pamatīgi sadīdītiem divāniem. Varbūt arī bija vietas, bet tajos gados uz "pašdarbīgajiem" tūristiem raudzījās mazliet neuzticīgi. Vienīgi nesen uzzināju, ka jau toreiz mēs esam piederējuši pie pašas "augstākās tūristu klases". Bet kādreiz radies apzīmējums par "meženīgajiem" tūristiem saglabājies arī vēl tagad, kas tikai tas nav uztverams kā nicinājums, drīzāk kā obligāts romantikas atribūts. Tie ir visi tie ceļotāji, kas organizējas uz savu roku, ceļo bez arodbiedrību ceļazīmēm. Oficiāle tūristu grupas parasti komplektējas no dažāda vecuma un interešu ļaudīm, ko gadījums sавedis uz pāris nedēļām kopā. Interesanti, protams, ir iepazīties ar jauniem draugiem, bet četras pārgājienos reti kad dodas visa grupa. Palicēji sēd ielejās un garlaicēdamies sauļojas, apspēnīties apgādājušies ar tām spalvainajām cepurēm, ko daži zebgaļi nosaukuši par "idiota sapni". Četras pašdarbniekus apviens daudz kopīgu interešu, tie parasti savus maršrutus ir izstrādājuši paši, nepaļaudamies ne uz kādu pavadošu visgudrību. Karpati ir vispiemērotākie kalni tieši šādu maršrutu izvēlei, daudz mazāk nekā Kaukāzā vai Krimā te ir jābaidās arī no negadījumiem. Karpati ir Sigulda piecdesmitkārtīgā palielinājumā.

Un tā mēs, "augstākās tūristu klases" pārstāvji, uz čīkstošajiem divāniem grozīdamies, sagaidījām rītu. Steigā sagērbušies, skrējām skatīties kalnus. Saule tikko sāka apspīdēt apaļās, zaļās virsetnes, debji šalca Melnā Tisa, visu ieleju pildīdama ar miklu drēgnumu. Debesis solīja karstu dienu.

Nemazgājušies un paēduši, sākām iepirkties produktus ceļam. Harijs izīrēja divas teltis un spaini, ko no Rahevas vēlāk vajadzēja atvest atpakaļ. Mūsu maršruts bija paredzēts gar Melno Tisu līdz Apšepicas ūdenskrātuvei un tad tālāk pāri visai Svidovecas grēdai uz Rahevu. Ap pussimts kilometru paredzējam veikt četrās dienās.

Pirmajā dienā, kājas ieliecīdami, nesēļojām pusceļu līdz Apšepīcai un pārgulējām alkšņu pudurā pie upes. Nākešajā rītā mūs piedāyājās pavizināt kāds šoferis. Mašīna bija bez bortiēm, demāta baļķu vešanai. Pirmais lielākais pārbaudījums izrādījās ceļš, kas līdzinājās pusizžuvušai Ogres gultnei vasarā lejpus Ērgļiem: akmeņi, akmeņi, grambas un likumi, keka tiltiņi pāri Tisas melnajiem ūdeņiem. Vienīgā laime, ka mašīna brauca lēnām, ja arī neveltes, tad tiktu cauri ar zilumiem.

Ūdenskrātuve pievika, jo izrādījās sausa. Kokus vairs nepludinot, vedot ar automašīnām. Pēc lielām klapatām pie mežstrādnieku veikaliņa sameklējām ganu taciņu, kas veda kalnes. Pāris soļus no ceļa ienirām mežā un sākām rāpties augšup. Cauri zaru spraugām svelmēja saule, keki aizturēja pašu visniecīgāko vēsmiņu, uz muguras katram vesela iedzīve, un kuru soli liec, tas uz augšu. Četrus kilometrus kāpām savas piecas stundas. Kad jau likās, ka meciņām nekad nebūs gala, vareno egļu starpā pavidēja klajums, taciņas malā vīri slauca aitas. Bijām nonākuši kalnu ganībās. Sausas zāles kumšķi, zemi, ložņāješi paegļu puduri, - tāds bija pirmais iespaids par subalpinajām pļavām.

Meitenes palika apsargāt mantas, bet mēs ar Hariju gājām izlūkes. Iepretī ganu vasaras apmetnei, dzidrā strautiņa otrā krastā atradām izdzisuša ugunskura vietu un pamestus telšu mietņus. Labāku zemes ielāpu, kur pavadīt nakti, nevarēja vēlēt: līdzens zālājs, kuru no vienas puses ieskāva kalnu grēda, bet no pretējās pusi čaloješa urga arx ideāli tīru un vēsu ūdeni un sirmas, slaidas egles aiz tās.

Kamēr atgriezāmies, mūsu meitenes bija paspējušas iepazīties ar pāris pusmūža guculietēm. Esot interesējušās, vai mūsējās tā varet staigāt- gandrīz kailas, vai tad vīrieši tā atļaujot. Viņas arī gribētu vieglāk gērbties, bet vīrieši izsmejet. Varējām tikai ar līdzjūtību neraudzīties šajās melnajās lakates un visādes tautiskās mustures tērtajās sievietēs: laukes senās tradīcijas un aizspriedumi turas siksti. Jaunietes gan radzējām tīri sportiskās tērpes, laikam jau vece ļaužu zobgalības jaunatnē nekad nav radījušas neko

neke citu, kā dumpīgu garu.

Skaisti ir vakari kalnes. Gaiss kļūst sevišķi dzidrs un ska nīgs. Garšīgs un sātīgs ir vakara gaiss kalnes. Tajā nav ne dūmu, ne putekļu, cilvēku nenemeka edu un knišļu bari, bet dzirdēt var tālu tālu, kaut kur pašā saulrieta blāzmā skan spalgi šāvieni. Tie nav mednieki, bet gani, kas, ar savām garajām ādas pātagām virtuezi plukšķinādami, dzen lejup ganāmpulkus. Strauta malā sēd meitenes un, govju barus gaidīdamas, dzied smeldzīgas gučuļu dziesmas. Melodija stiepjas gari gari, pāri visiem kalniem, saplūsdama kopā ar daudzajām atbalsīm un ūdeņu iemidzinošo čalu.

Bijām nelēmuši labi atpūsties un apmazgāties. No ganiem nopirkām spaini rūgušpiena, un Harijs te atļāva izdzert. Viņš mums bija stingrs vadenis un pārgājiena laikā šķidrums lietot aizliedza, tas neslegojot sirdi. Toties tagad - kā klupām pie spaiņa, tā tukšs bija. Vēl strauta ūdeni uzdzērām virsū.

Ne rīta cēlāmiēs līdz ar gaismu, jo priekšā bija garš pārgājiens. Nezinājām isti, cik tas varēja būt grūts, tāpēc gatavejāmiēs uz ļaunāke. Sākums patiešām bija maz iepriecinošs, tik stāvā kraujā vēl nebijām rūpušies. Te vairs nevarēja kāpt taisni, kā iepriekšējā dienā, vajadzēja mest cilpas liku loču, kā pa spirāli pakāpeniski virzoties uz augšu. Lēca saule, kalnup locījās govju un aitu virtenes, melodiski šķindēja zvanīpi. Lielie aitu suņi didījās apkārt, uzraudzīdami, lai ganāmpulks ievērotu stingru kārtību.

Mežu robotās galetnes palika aizvien zemāk. Ieleja tinās vieglā dūmakā, bet debesis nebija neviena mākeniša, tikai pie pašā apvāršņa peldēja tādas kā blāvas pūkas. Stāvāis kāpiens mums izrādījās tomēr ne visai augsts. Drīz sasniedzām kalnu grēdas muguru, no kurienes pavērās plašs skats uz visām četrām debesspusēm. Pēc kartes un kompasa noteicām atrašanās vietu, augstākās virsetnes - Stigs, Bļizpici, Geverla un Petross - kalpoja par nemaldīgiem orientieriem. Viss bija redzams kā uz delnas, te pat galīgam neprašam grūti apmaldīties.

Tālāk iešana veicās raiti. Zem kājām čauksteši egulāji un reti zāles puduri, jūlija dedzinošs sauli gandrīz nŗjuta, jo vējš, nesastapis savā ceļā nekādus šķēršļus, brīvi klejoja pa kalnu ganībām- pelepinām. Kādā ieplacīnā atradām saglabājušes sniegu. Tas izraisīja vislielāko sajūsmu, izpikojāmies kā kādreiz tālā bērībā. Meitenes pat ierosināja, ka vajagot izbrūvēt saldējumu: sajaukt sniegu ar kondensēto pienu.

Ceļā vairākkārt sastapām ganus. Kādam no viņiem pajautājām, cik tālu varētu būt līdz tādai un tādai virsetnei. Atbildēja, ka pusstundas gājiena. Mēs attālumu pieveicām divās stundās. Gucuļi kalnes kilometru vietā parasti liete stundas. Vienīgi ar skaudību varējām neraudzīties, cik viegli un ritmiski kalnieši kāpj visstāvākajās negāzēs. Pēc pāris gadiem, kad kopā ar citu grupu bija izdevība uzkāpt pašā Goverlā, visi apbrīnojām savu pavadeni, kas līdzīgi zebiekstei lēkājā ne akmens uz akmeni, nepārtraukti uzmundrinādams mūs ar gari stieptu saucienu: "Podtjapis!" Jautājām, cik reizes viņš bijis šajā virsetnē. Īsti nezīnēt, bet pirmo reizi esot uzkāpis četrus gadus vecumā. Vasarā gucuļiem esot nacionāli svētki, kas apmēram sakrīt ar mūsu Jāņiem, tad visi ciemati kļūstot tukši: jauni un veci kāpjot Goverlā sagaidīt saules lēktu, meklējot redodendrona un ēdelveisa ziedus. Citreiz, kad ceļojām pa Kaukāzu, laikrakstā "Pravda" izlasījām nelielu rakstiņu, ka Elbrusa virsetni 209. reizi savā mūžā sasniedzis 110 gadus vecais balkāriešu alpinists Čoka Zaļihanevs. Varu iedomāties, ka tur, 5000 metru augstumā, šis rūdītais kalnietis, droši vien, izskatījās pat jauneklīgāks un mūdrāks, par tiem divdesmitgadīgajiem, ko mocija kalnu slimība. Vajadzētu vienu tādu kalnu arī Latvijā, un es varu galvot, ka sirds slimnieku mums būtu uz pusi mazāk.

Stiga pašā augstākajā vietā stāvēja gans un rotaļājās ar pātagu. Viss ganāmpulks turpat acu priekšā, mierīgi kāpelēja pa stāve negāzi un plūkāja zāli. Govju barā mīksti brīvi pastaigājās bullis, ar dusmīgu idēšanu apliecinādams, ka viņš namaz nav sajūsmināts par tādiem puskalliem ciemiņiem. Gans tikai neplikšķināja ar pātagu, un ragainis

aizgāja, galvu purinādams.

Netālu no Bļizņiciem atpūtāties pie kādas pilnīgi stāvasx klints. Nepieejamā augstumā vējā šūpojās sīks ēdelveisa ziediņš. Austrumu tautām ēdelveiss ir sava veida talismans. Arī gučuļiem mazais klinš-augs ir vīrišķības, cēlsirdības un uzticības simbels. Ja jaunietis ir ieskatījis kādu meiteni, tad viņš viens dedas kalnes un ātrāk ne turie-nes neatgriežas, kamēr, riskējot ar dzīvību, nav ieguvis ēdelveisa ziedu, ko pēc tam pasniedz savai iecerētajai. Ja meitene dāvinājumu pieņem, tas nozīmē, ka viņa ir devusi jāvārdu. Grūti iedomāties skaistāku tradīciju par šo gadsimtes saglabāto tautas parašu.

Pēc Svidevecas augstākās virsetnes Bļizņicu sasniegšanas pagrie-zāties uz Rahevas pusi. Sākām gudrot par nometnes ierīkošanu. Vaja-dzēja sameklēt vietu, kas atbilstu vairākām prasībām. Pirmkārt, lai būtu līdzens laukumīgs. Otrkārt, lai tuvumā atrastos dzeramais ūdens. Treškārt, lai varētu dabūt malku un egļu skuļas guļvietu noklāšanai.

Tuvojās vakars, tāpēc meitenes atstājām pie mantām un paši ar Hariņ-ju jezām, cik kājas jaudāja. Apskrējām prāvu likumu, bet neko piemē-retu neatradām. Atgriezāmies un teicām, ka ar mums ir cauri, tā sa-kot, jāneraksta. Harijs paņēma zaļu gurķi un sāka ēst ar citrenskābi. Meitenes no sava izlūkgājiena atgriezās tikpat neveiksmīgi. Tad ie-klausījies, ka kāds mūs sauc. Gabaliņu augstāk negāzē sēdēja gans un māja mums ar roku. Tā kā man ar gučuļ, u dialekta apgūšanu veicās vislabāk, tad līdu augšā.

-Jūs meklējat vietu, kur pārnakšņot?- gandrīz ar minēšanu uzminēju, ko nozīmē ātri nobērtā vārdu ležmetēja kārtā. -Tādā gadījumā ejiet pa to, lūk, negāzi, kur tā dzeltenā taciņa. Kad iziesit cauri mažiņam, tad tur būs x vieta, kur parasti apmetas tūristi.

Priecīgi neripeju lejā un visu dzirdēto izteicu vienā vārdā: tur! Dzeltenā māla taciņa ielocījās mežiņā un drīz bijām pie strauta. Vai tā bija istā vieta, vai jāmeklē kur tālāk? Nesviedām nesames un ar

Hariju sadalījām uzdevumus: viņš aizgāja izlūkes uz augšu, es - otrpus strautam. Bridu pa kaut kādiem slarbenājiem, līdz nonācu pie tāda kā apleka. Nolēmu griezties atpakaļ, bet tikmēr griezēs, kamēr galīgi apjuku. Orientēdamies pēc rieta blāzmas iekļuvu pusauga skābaržu biezeknī. Ledādams sašķaidīju lapseņu pūzni un devu kājām vaļu. Sakaitināto "štukasu" pavadīts, nonācu gravā, pa kuras gultni burzguļoja jau pazīstamais strautiņš. Debesspuses ar to tā kā būtu noskaidrotas, bet nevarēja tikai zināt, vai jāiet uz augšu, vai leju. Nolēcu pa skaļa ūdenskrituma pakāpieniem un atrados uz taciņas, bet tā nebija istā. Metrus simts zemāk varēja samantīt vēl kādu taciņu, bet tā izrādījās par prāvu ceļu, kas veda ielejā. Līdu atkal augšā. Saule jau bija norietējusi, ūdenskritums piekrāca visu mežu, aitas blēja kā uz sacensībām, gani klaigāja un šaudījās ar pātagām, - sasaukties būtu grūti pat ar Tarzāna balsi. Man mugurā bija kreklis, kaklā karājās fotoaparāts, galvā salmene, bet rokā skābarža nūja. Situācija ne visai pievilcīga. Apsvēris ar vēsu prātu, nolēmu vispirms izklūt ārā no mežiņa. Atcerējos, ka pa negāzi paralēli viena otrai vijās vairākas taciņas, tur istu atrast nabūtu grūti.

Iznācu klajumā: jā, mana taciņa prāvu gabalu augstāk. Augšā vairs negāju, brīd rāpoju. Aizstreipuļēju līdz biedriem, kas bezcerīgi ūjināja, nokritu zemē un sāku gērbt virsū visu, kas bija atrodams mugursekā. Klabēja zobi un visi muskuļi vibrēja kā uzvilktasx stīgas. Lika sevi manīt arī saules apdegums: velāk krūtīm, vēderam un kāju stilbiem āda nelebījās kā stabulei. Vakariņās apēdu prāvu sīpelu un izdzēru veselu burku karstas tējas. Visvairāk garšoja miegs.

Nākešajā ritā visi bijām stīvi kā veci vilki, laiks izrādījās drēgns un nemīlīgs, jo atradāmies tieši mākonī. Vienīgi pašā ielejā no jauna sastapāmies ar sauli.

Rahona- rajona centrs pie Tisas tikko nesen bija ieguvusi pilsētas tiesības. Kādreiz šo nosaukumu biju lasījis pazīstamos spiegu

remānes. Tūrbāze atkal izrādījās pārpildīta, atļāva gulēt uz kailas zemes uzceltajās teltīs, kas atradās pagalmā. Naktī aizmigt nevarēja, miklā zeme bija auksta, sānus spieda akmeņi un kukuržņi, tāpēc otrā dienā nelēmām visi pēc kārtas dežūrēt, lai izjāretu istabu un vismaz vienu nakti dabūtu kārtīgi atpūsties. Diena pagāja veltīgās gaidās. Ar vakara vilcienu atbrauca kāds pazīstams Rīgas mākslas kritiķis, uzklausījis mūsu bēdas, piegāja pie dežurantes un āspieda sauja kaut ko čaukstešu. Pretī sapēma atslēgu. Arī tā ir māksla! Kad kļuvām pavisam neatlaidīgi, mums beidzot tomēr ierādīja vienu istabu. Lai gulēt vīrieši un sievietes kopā, vienu nakti jau varet. Ak, svētuma zaimošana! Ja jau nu mēs teltī esam sagulējuši un nekas ļauns nav noticis, tad istabā ne pavisam nenegībsim.

Neveiksmju sērija.

Nākošajās dienās iepazināmies ar Aizkarpātu līdzenumu un galvenajām pilsētām. Vispirms autobuss mūs aizveda uz glīte pilsētīpu Mukačevu. Pa ceļam skatījām viņa dārzus, ko vairums no mums redzēja pirmo reizi. Pilsētas tirgū varēja nepirkt jau apriķezes un persikus. Tas viss bija liels jaunums, ko vajadzēja izmēģināt uz zoba.

Mukačevā mūsu neveiksmēm nebija gala. Vispirms pāris stundu nekvernējām tūrbāzes pagalmā. Cerību nebija. Šurpu turpu šaudījās aizdemīgi tipi ar komersantu manierēm. Harijs nenāca pie savdabīga secinājuma: jo tālāk uz dienvidiem, jo vairāk blēžu. Nezinu, cik šī parādība vispārēja, bet daudzājes ceļojumes esmu konstatējis, ka dažāda kalibra dīkdieņi un vieglas iedzīvešanās meklētāji patiešām mīl maigāku klimatu. Kāds no šādiem šaudīgajiem tiptiem pienāca pie mums un laipni uzdeva pāris adreses, kur privātās mājās izīrējet naktsmītnes tūristiem. Varu galvot, ka viņš dzīve ne šādu namīpašnieku ienākumu procentiem. Tā kā pilsētā uz ielas nepaliksi, tad gājām vien uz tuvāko no mājām. Tur mūs sagaidīja divas pusmūža ungārietes, laipnīgi ierādīja istabu, kur gulējām pa divi, bet maksājām kā lepna

viesnīcā. Jebkādu pārvietošanās iespēju mājā un pagalmā apgrūtināja divi plušķaini šuneļi, kurus sauca par Čepiju un Bobiju un kas pastāvīgi pinās pa kājām, tā ka bija jādzīve vienās bailēs, lai aiz neuzmanības nebūtu nabaga dieva radībai neatņem dzīvību. Jautrus brīžus sagādāja iepazīšanas ar saimnieču svētulību, je ne tikai istabā visas sienas bija nekarinātas ar Jēzus Kristus bildēm, bet arī tualetes telpas. Lietojot šo iestādi, svētās dieva avis, acīmredzot, ietaupīja laiku, pie reizes pielūgdamas to dievu to kungu, lai tas piedošā viņām lielu naudas kāri un citas apgrūcīgās izdarības.

Ne mazāk amizanti mums gāja restorānā, kur iegriezāties paēst vakariņas. Jauns, slaidis ungārs ar žengliera veiklību skraidīja starp galdiem un runājās ar saviem "kundēm" visās šajā pilsētā lietotajās valedās. Pasūtījām pa šnicelei un pudeli sausvīna. Pēc stundas gaidīšanas atnesa mums vīnu un vēl piedevā minerālūdeni:

-Lai galva nesāp...

Pagāja vēl pusotras stundas, kamēr uz mūsu atgādinājumu atnesa arī šniceles. Veiklais ženglieris pret mums bija ļoti īgns, kam vajadzēja nozēt, ka viņš tādus badakāšus redz pirmo reizi mūžā. Ai, cik gan jauki bija kalnes!

Kad izgājām uz ielas, turpat blakus ieraudzījām strādnieku ēdniecību. Ne lielās gaidīšanas kairināšē smaržu pilnajā restorānā mēs ar Hariju bijām tā izbadejušies, ka nelēmām pārēst. Sievietes sākumā par mūsu ideju dusmejās, bet pēc tam arī pašas ieslidēja kafejnīcas durvis ielas pretējā pusē. Pārēdām brangi, un viss tas ilga piecpadsmit minūtes.

Kādā citā braucienā pa Aizkarpatiem nejauši ieklidām Mukačevas klesterā teritorijā. Baznīcā pašlaik sirsnīgi dziedāja korāļus. Kāda mūķene pienāca pie mums un ārkārtīgi laipni izvadāja viapkārt un izstāstīja visu klesterā vēsturi. Mūsu sievietes kaut ko sačukstējās un rezultātā bija nelēmušas čaklajai gidei ziedēt vienu rubli ne kopējā fonda. Mūķene, gauži tencinādama, ietipšināja baznīcā, bet mēs

nebijām paspējuši nozust, kad atkal iznāca pie mums un lūdza, lai uzgaidot: tūlīt baznīcā dziedāšot aizlūgšanu par mūsu dvēselēm. Vēl līdz šai dienai nesapretu, vai tā bija viltības, vai vientiesības izpausme.

Užgoredā mums veicās labāk. Naktsmītnes bez sarežģījumiem dabūjām bērnu tūrbāzē, laipnā tantīņa pagādāja pat gludekli, lai pa skaisto pilsētu varētu staigāt puslīdz civilizētā izskatā.

Pilsēta iezālganās upes Užas krastā ir apgabala centrs. Daudz tajā apstādījumu, bet baltās akācijas gar ilas malām vietumis tā sakuplojušas, ka izveido tuneli. Atceres otro braucienu uz šejieni. Tereiz mūsu rīcībā bija smagā automašīna ar uzmeistaretu finiera juntu, ko saucām par "baldahīnu". Mūsu k "baldahīns" tā arī palika Užgoredas akācijās par lielām sērām visiem tā iemītniekiem.

Užgoreda bija pēdējā pilsēta mūsu ceļojumā ārpus republikas robežām. Nejauši sastapām skeletāju grupu no Liepājas rajona. Mūsu kolēģi visu ceļu bija nobraukuši automašīnā.

-Vai kalnes nekāpāt?-es apļautājes.

-Vienā ceļmalā drusku parāpāmies.

-Bet mēs trīs dienas gājām.

-Nekas. Tāda kāpelēšana ir jauka lieta.

-Nekas, patiešām. Jauka gan!- mēs divdēmiģi piezīmējām, ne bez lepnuma rādīdami savas pušainās kājas un saulē necepināto ādu.

Jā, mēs tereiz bijām lepni. Tas nekas, ka ir tūristi, kas kalnes ceļo kājām pat vairākas nedēļas no vietas. Arī mēs bijām seļojuši, nevis kā tie tur, kas tie ai skatījušies uz kalniem no apakšas. Un cik divaini tas ir, - vismīļāk atmiņā saglabājas grūtības un neveiksmes. Gludie ceļi aizmirstas visātrāk. Laikam tāpēc, ka arī smadzenēs un sirdī tie atstāj vismazāk pēdu.

Ceļi, ceļi...

Ja saskaitītu visus tos kilometrus, kas nebraukti astoņās Vasarās, tad sanāktu pusotras reizes apkārt zemeslodei. Tas nav daudz, ja salīdzina ar mūsu laikmeta mērogiem, un tomēr pietiekoši daudz, ja paskatāmies uz Latvijas PSR karti. Būtībā Padomju Savienības Eiropas daļā asfaltētu ceļu neke daudz vairāk nav, pa kuriem vēl nav izbraukts.

Pirmais ceļums uz Aizkarpatiem bija sākums tai parādībai, ka cilvēks ceļus sāk saukt par saviem labākajiem draugiem. Katru vasaru viena vai otra rajona skeletāju grupa ir devusies tālās ekskursijās. Pirmajās gades braucām ar smagajām mašīnām, vēlāk - ar autobusiem. Dienām ilgi pārbraucieni cauri plašajiem stepju rajoniem palikuši atmiņā kā bezgalīgi garas asfalta lentas starp vilņojošām druvām, kuras tikai vietām pārtrauc pilsētas un ciemati. Ja nelīst lietus, tad visparecīgākā gulēšana naktī ir zem klajas debess: vai nu kombaina atstātajās salmes vai uz kailas zemes uzklāta brezenta. Bet arī ceļmašīnas skelās gulēšana uz kailiem dēļiem nav nemaz tik peļama. Pirmajās naktīs grīda gan liekas mazliet pacieta, bet vēlāk, kad miegs kļūst saldāks, arī keks paliek pavisam mīksts. Tad, kad sākām braukāt autobuses, mēs kļuvām pavisam lepni un līdzī pēmām vates madračus.

Ceļi, ceļi... Dažādi tie ir - kā cilvēku raksturi. Elegantas un vijīgas ceļotājus vilina jaunās Lietuvas un Baltkrievijas magistrāles. Viltīgas, bet graciozas cilpas met kalnu serpentīni. Ar savu vienmuļību garlaicīgas ir taisnās asfalta vai betona strēles Ukrainas un Krievzemes stepēs. Izevas apkārtnē un reizēm arī citur uz šeseju gludā seguma žāvē graudus. Kādā vietā braucešo transportu bija iemanījušies izmantot linu mistišanā: ja izklātajiem stiebriem pārbrauc pāri vairāki simti ritēpu, tad pakulas ir tikpat kā gatavas. Mūsu šoferis par tik oriģinālu racionalizāciju bija tik ļoti sajūsmināts, ka pabraukājās pa klājienu vairākkārt. Garlaikotie kolheza tēveči, kas sēdēja grāvīmalā un kūpināja tikpat garlaikotus dūmus, par šādu labvēlību pat aplaudēja.

Mēdz apgalvot, ka labu ceļu pie mums pagaidām maz. Ir jau zināma taisnība, bet laikam gan neviena zeme pasaulē neatredas līdzīges apstākļos. Pamēgināt izbēvēt šeseju ziemeļos, mūžīgā sasaluma x joslā! Pamēginiet šķērset taigas, milzīgās sibīrijas upes un purvus, izgrausties cauri kalnu grēdām! Pamēgināties izgudrot tādu viltību, lai tuksnešu mainīgie vēji jūsu būvētes ceļus neapbērtu ar smiltīm! Stepēs nav vienkāršāk, jo pat akmeņu šķembas te nereti jāpieved no vairāku simtu kilometru attāluma.

Ir gadījies redzēt stepju ceļus pēc lietus. Orenburgas sarkanajā lesā mēs reiz tā iegrīmām, ka nezinājām, ko iesākt. Plūcām vērmeles un metām zem riteņiem - pazuda bez vēsts. Par laimi gadījās tuvumā traktors. Jauneklis ar elļainu žokejcepures nagu veikli izdzina vagu lipīgajās dubļos un pēc tam pa te izvilka mūsu autobusu sausākā vietā. Ja kāds te nav redzējis, tas uzskatīs par meženību, ka jaunajās zemēs šoferi raizēm zem riteņiem beret graudus. Citas iespējas nav, ja negribi sēdēt veselu nedēļu. Majakevskis savā autobiogrāfijā raksta, ka kāds laikabiedrs viņa atmiņu esot salīdzinājis ar ceļu uz Peltavu, kurā katrs atstāj savu galešu. Šis salīdzinājums nāca prātā, kad vēlā rudenī gadījās būt Donas stepēs. Kādus 70 kilometrus no Taganregas līdz Restovai mūsu "Latvija" brauca četras stundas. Pa ceļam saskaitījām vairāk kā desmit automašīnas, ko kāpurķēžu trakteri stīvēja atpakaļ uz asfalta. Cietais segums bija pārklājies kā ar plānu ķīselā kārtiņu, tik glumu kā ledus. Abās pusēs šaurajai lentai - dubļu jūra. Tur vienīgie kugi, kas spējīgi zēgelēt uz priekšu, ir kāpurķēžu trakteri un vērši. No attālākajiem ciematiem skeletāji uz gadskārtējām janvāra apspriedēm nereti braucet traktera ragavās.

Ceļu vēl vajadzīgs daudz. Ar autestepu tālāk par Ufu vai Volgradu nav ko doties, tad jāsāk palauties uz laimīgiem gadījumiem. Vieni no modernākajiem ceļiem pasaulē esot Rietumvācijai. Lai arī mēs sasniegtu tādu līmeni, tad mums viena vācu autestrādes kilometra vietā ir jāizbūvē divdesmit kilometru, pie tam daudz sarežģītākos ap-

stāķles. Lādēdami savus ceļus, mēs te reizēm aizmirstam. Bet derētu atcerēties.

Pilsētu likteņi un sejas.

Ja svešu pilsētu iepazīstam pēc grāmatām un kartes, mēs te varam uzskatīt par paziņu. Ja redzam paši, tā kļūst par labu draugu. Katrā ceļojumu vasarā šādu draugu ir radies aizvien vairāk, un ikviens ne tiem aicina pie sevis ne jauna. Aizbrauc ciemes pēc pāris gadiem un brīnīs: drauga seja nav vis kļuvusi vecāka, bet gruži otrādi- jaunāka un vēl daiļāka.

Par Maskavas, Leningradas un Kijevas skaistumu neviens nestrīdas, ar te iepazīnušies gandrīz visi mūsu republikas ceļotāji. Tmēr Harkevas ielas un parki vēl gaida daudzus sava krāšņuma pielūdzējus. Nelielā Taganrega ir Pētera Pirmā leļojums. Mūsdienās tā nav pat pilsēta, bet dārzs šī vārda vistiešākajā nozīmē, visas ielas tajā apstādītas ar augļu keķiem, rudeņes gājējam uz cepures birst āboli. Reizē tā ir arī Antena Čehova pilsēta. Par te liecina ne tikai pieminekļi un lieliskie muzeji, dižā rakstnieka klātbūtne jūtama it visur: katrā nejauši sastaptā pretimnācējā, katrā kekā un mājas logā. Tā ir šīs pilsētas netveramā burvība: maiga, cilvēciska, čheviska.

Melnā jūra apskalo Sevastopoli. Atšķirībā ne izslavētajiem Krimas Krimas kūrortiem, šeit daudz biežāk jopē skarbie un nemīļīgie vēji, sevišķi rudeņes un ziemās. Temēr, ja būtu jāizvēlas par Krimu, tad es dzīvot vēlētos tieši šajā varenpilsētā. Še pilsētu slaveni darījuši ne tikai Ceturtais bastens un Sapuna kalns, šedien tās slavu turpina vairot brīnišķīgie cilvēki, kas tur dzīvo un kas savu pilsētu ir padarījuši par pašu tīrāko un spedrāko mūsu zemē. Par komunistisku sadzīvi un kultūru šeit cīnās ne tikai ar lozungiem, bet pavisam praktiski. Ne baltā inkermapa būvētie nami katru gadu tiek nespedri- nāti ar īpašām tērauda sukām; parku ceļīnes un uz ielām neredz nevienu

sērkeciņa galu, nevienu papīra drumstalu. Redzējām, kā tramvaja pieturā kāds iebraucējs nemeta zemē sapurcītu biļeti. Nākošajā mirkli viņš saņēma tik iznīcinošus garāmgājēju skatienu, ka, gluži sarkans pietviciņš, neliecās un pacēla nosviesto papīrīti. Kaut kā ļoti gribētos, lai Ševastopoliešu pieredzi sabiedriskās kārtības uzturēšanā pārņemtu arī citās mūsu zemes pilsētās, tanī skaitā arī Rīga.

Katras pilsētas sejai ir sava valdešā krāsa, visbiežāk tā ir vai nu balta, vai zaļa. Armēnijas galvaspilsētas Erevānas sejā noteicošā ir sārtā krāsa. Precīzāk būtu sacīt "rozā", bet valdniekiem pret šo vārdu var rasties iebildumi. Visa pilsēta, kas padomju varas gades ne neliela, Cēsīm līdzīga centriņa iedzīvotāju skaita ziņā ir nestājusies līdzās Rīgai, ir veidota no viena materiāla - sārtā tufa. Perainais un vieglais vulkāniskais iezis gaišākiem un tumšākiem lāsumiem grezno gan sabiedriskās celtnes, gan dzīvojamās mājas. Itāļu arhitekti, kas viesējušies Erevānā, izteikušies, ka pēc gadu simtiem šī pilsēta pārvērtīsies par arhitektūras muzeju. Pēc armēņu arhitektu projektiem veidotās ēkas patiešām izceļas ar savdabīgām līnijām, kurām maz līdzības ar citur sastopamajiem kulta laiku celtniecības "pieminekļiem". Ceļotājiem var likties interesanti arī tas, ka visa Erevāna tiek apgādāta ar kristāldzidro kalnu ūdeni, vēsu un garšīgu to var padzerties neskaitāmajos fontāniņos uz ielu stūriem un parkes. Pat bērnu dārzos to atļauts lietot nevarītu. No pasaules pilsētām labāks dzeramais ūdens esot vienīgi Karlovi Varos.

Interesanti ir lasīt pilsētu likteņus, jo reizē tie ir arī cilvēku, veselu tautu likteņi. Visvairāk par to gribējās domāt, iebraucot Permā - svarīgā rūpniecības centrā pie Kamas. Gaiss likās stipri piesātināts ar sedrējiem, kas nāk no daudzajiem dūmeņiem, cilvēku lietišķā steiga liecināja, ka viņu dzīves saturs ir jaunu vērtību radīšana. Bet kāda šī pilsēta bijusi agrāk? Par to varam palasīties D. Mamina-Sibirjaka grāmatās:

"Perma ievērojama ar to, ka tajā nav absolūti nenā ievēribas cie-
nīga. Perma- tā ir mākslīgi radīta administratīva vienība, kas drīzumā
saglabās tikai parasta ģeogrāfiska termiņa nezīmi, - un ne vairāk, pre-
tī, to piemeklēs visu citu līdzīgu administratīvu vienību liktenis, kur,
pēc trāpīga strūdzinieku izteiciena, gubernāteri paši sev vīzes pīs."

Nezinu, kur ir pēdējais Permas gubernāters, varbūt patiešām "pats
sev vīzes pīs", bet tieši tāpēc nav arī senās nīkstošās pilsētipas.
Neatrast tagad ne mīpas ne tiem kādreizējiem permiešiem, par kuriem
tik bezcerīgi un ar tik dziļu smeldzi pagājušā gadsimta beigās rakstīja
Mamins-Sibirjaks. Spilgti iespieties atmiņā rakstnieka vērojums no
aizejoša vilciena loga:

"Par ko domāja šie izmirstešie ļaudis, kad ar acīm pavadīja aiz-
ejošo vilcieni, šo dzelzs laikmeta cilvēku izgudrojumu? Neviens ne iz-
mirstešajiem cilvēkiem nepakustējās un ne ar ko neizpauca savas jūtas,
bet visi tā arī palika savās vietās, nekustīgi, pelēki, it kā kaut kādas
vienas domas sastindzināti. Un šis bija tās stiprās cilts paliekas, kas
slavināta skandināviešu sāgās... Krivijas vēsture tikai nebeidz to,
ar ko sāka skandināviešu sāgu vareņi: permiešu iznīcināšana netiek
lēni un uz visiem laikiem, kaut arī mūsu dienās iznīcināšanas iereči
ir nedaudz mainījušies. Zebeni, šķēpi un līdzīgi "duramie" un "grieža-
mie" iereči nav mūsu gaumē: degvīns, sifiliss, iepazīšanās ar krievu
rūpnieku, - lūk, tie iereči, kas neslauka no zemes virsas nabaga meže-
nīges ļaudis mūsu saprāta laikmetā. Neapšaubāmi, ka permiešus tuvā-
kajā nākotnē piemeklēs muļķa putna dode un Austrālijas tasmāniešu
liktenis."

Jā, pilsētu likteņi ir tautu likteņi. Lieki stāstīt, ka mēs šodien
nevaram saskatīt ne mazāko atblāzmu ne tā, kas rakstīts citētajās
rindās. Tiesa, nebija daudz to permiešu, kas sagaidīja lielos vēstures
griežus, bet šī mazā tauta tagad uzplaukst ar jaunu spēku, kā reizēm
sala aizkostam kokam no celma izaug spēcīgas vasas.

Daudzas lielas un slavenas pilsētas ir izvietojušās Volgas krastos.

Tomēr sirdi visvairāk satrauc Vogeogradas apmeklējums. Pēc legendārās Staļingradas kaujas te nebija nevienas nesagrautas mājas. Tagad pilsēta stiepjas septiņdesmit kilometru garumā un desmit kilometru platumā, tajā dzīvo gandrīz 700 tūkstoš iedzīvotāju, divdesmit gados sakopējuši ēnaini parki un skvēri. Angļu proletāriskais rakstnieks un publicists Alans Sillitovs rakstīja, ka "Volgegrada, droši vien, ir pati mūsdienīgākā pilsēta uz visas pasaules", je tajā neatrast ne vecpilsētas šaure labirintu, ne savu laiku nekalpojušo būdiņu. Tā ir pilsētas jaunā seja. Bet šajā sejā skarbus vaibstus ir atstājusi nesenā pagātne, par ko atgādina ar Volgas HES elektrisko strāvu aizdedzinātā mūžīgā uguns, Mamaja kurgāns ar monumentālo pieminekļu grupu. Šajā pilsētā vairāk kā jebkur citur mūsu zemē gribas demāt, un domas grib aptvert visu, pilnīgi visu: pagātņi un nākotni, savu personisko dzīvi un cilvēces likteņus. Vislabāk te ir izteicis jau pieminētais angļu rakstnieks:

"Es pēkšņi sajutu, ka šī pilsēta pie Volgas ir visas pasaules centrs. Tieši šeit atrisinājās galīgais konflikts starp labo un ļauno. Un boļševiku revolūcijas pēdējā kauja risinājās šeit, un, var gadīties, tā ir divu pasaulu pēdējās, izšķirošās sadursmes vieta, pagrieziena punkts cilvēces vēsturē cīņā starp saprātu un tumsenību, zinātņi un barbarismu."

Aizrōbežu drauga atzinums mums liekas sevišķi svarīgs un nezīmīgs. Tomēr, stāvēt varenās likteņupes krastā, manas domas klīda tālumā, kaut kur pie Reinas, un šīs domas li a sarauties kā ne negaidīta pieskāriena uguns liesmai. Pār drupām izaugusi pilsēta. Kaut kur pasaulē izaugusi arī jauna jefreiteru paaudze, kurai liekas, ka atkal ir pietiekoši celts. Tās ir divas mūsu laikmeta iezīmes, divas paralēles. Ja šīs paralēles krustētes, tad pāri paliktu mūžīgās ugunis, un atkal ne gala būtu jāsāk celt pilsētas.

Tuksnešu smiltājes, džungļu biezekpes un jūru dzelmēs arhieologi ir atklājuši simtiem mirušu pilsētu. Mūsu zemē pilsētas dzimst un aug. Pilsētas nedrīkst mirt!

Kaukāza gūstā.

Ar Krimas kalniem pamatvilcienes var iepazīties viena atvaļinājuma laikā. Kaukāza un Aizkaukāza iepazīnai arī vesela desmitgade būtu pārāk mazs laiks. Sniegotie kalni un zaļās ielejas katru gadu aicina pie sevis tūkstošiem mūsu republikas tūristu, bet latviešu valodu visbiežāk gadās dzirdēt Melnās jūras piekrastē un Lielajā Kaukāzā: vieni ar kājām dedas pāri Kluheras vai Mamisena pārkāpēm, otrie - automašīnās pa Grūzijas kara ceļu izbrauc drūme Darjala aizu, trešie - vairāk uzturas piekrastes tuvumā, gluži kā svētceļnieki trauceties uz vienu mērķi - zaļo Ricas ezeru. Neiepazīts paliek Mazais Kaukāzs, Dagestānas kalni un ielejas, Kūras un Ļenkerānas zemienes, Nahičevāna, Baku un Erevāna, Ječmeatdina un Sevana ezers... Šādu uzskaitījumu varētu turpināt vēl ilgi, kalni, kas izvietojušies četru savienoto republiku teritorijās, katrā vietā pārsteidz ar savu savdabīgo un vienreizējo skaistumu. Nav gadījies redzēt divas aizas, divas upes, divas pārejas, kurām savā starpā būtu kaut nedaudz līdzības.

Vai jūs esat pagaršojuši Kūras zemienes vai Derbentas medainās melenes? Mūsu veikales pārdodamās vairs par velti neņemsit! Vai jūs esat redzējuši tuksneša krūma tamariska ziedu? Savus kaktusus jūs pirmajā pārbraukšanas dienā atdāvināsit šī auga kolekcionāriem.

Viens no neaizmirstamākajiem mirkļiem Kaukāza apmeklējuma bija Kazbeka parādīšanās. Kazbegi ciematā iebraucām jau tumsā, vietējie iedzīvotāji stāstīja, ka viņi balte sniega cepuri neesot redzējuši divas nedēļas. Kāds prieks bija otrajā rītā, kad, tikko pamodies, logā ieraudzīju no attāliem pazīstamo ainavu. Ieleja vēl tinās drēgnā puskrēslā, klusumu piepildīja Terekas skņīgie auļi, bet Kazbeks jau sveica sauli, nometis pelēkās mākoņu segenes un spirtajās stāres gozēdams savas apžilbineši sudrabainās sniega ~~sixtasy~~ krēpes. Druždžainā steigā paķēris fotoaparātu, izskrēju uz viesnīcas balkona un sāku knipsēt ar un bez filtriem. Drīz atpeldēja mazs mākenītis, sākumā koķeti aizsedza Kazbekam vienu vaigu, pēc tam otru, un ārā rēgojās

vienīgi pats pakausis. Beidzot ienira arī tas un neparādījās vairāk visu dienu. Tikai tad atjēdzies, ka esmu fotogrāfējis ar tukšu aparātu. Biju gatavs galvu dauzīt pret klintīm. Pēc pāris gadiem savai neveiksmei tomēr atriebos - nobildēju Kazbeku visā gedībā.

Spilgti atmiņā glabājas arī brauciens uz Krasnaja Poljanu un sevhezu "Estonija". Nakts bija melna kā antracīts, vienīgi pašas debesis nedaudz blāvākas. Autobuss lēni rūcināja pret nogāzām, cēlāmiem aizvien augstāk un augstāk. Kādā vietā jutām, ka tumša klints pārkaras mums pāri, bet labajā pusē, kaut kur nenesakāmā dziļumā, tikko samanāma špāca putejoša kalnu upe. Dažas sievietes grasījās līst zem sēliem, citas vispār nebija spējīgas izpaust savas emocijas. Elmārs žēlabainā jēra balsī sāka murmināt:

-Nebraucam gan tālāk. Es savai mammai vienīgais dēls...

Tā viņš vienmēr āzējās: piesauca zemestrīces un dubļu vulkānus, šakāļus, girzas un sniega leopardus. Sievietes par to viņam draudēja ar izsēdināšanu un visādām mocībām, kādas vīrieši nekad nespētu izdomāt.

Atpakaļceļā pašu drūmāke ceļa gabalu nelēmām seļot kājām. Svīlināj karsta saule, un mēs vienlaicīgi arī sauļojāmies, par ko mūsu Anita nevietējām sievietēm, kas ceļmalā tirgojās ar skābiem gurķiem, dabūja dzirdēt kaut ko tādu, ko vēl nebija dzirdējusi. Tomēr pastaiga bija ļoti skaista, tajā braucienā pēdējās atvadas klintīm un kalnu upēm. Dienā viss izskatījās mīlīgāk un līriskāk.

Kaukāzs nav tikai kalni vien, kaut gan tie mūs kā līdzenuma iedzīvotājus saista visvairāk. Viens no savdabīgākajiem rajoniem ir Kūras zemiene - samērā plašs pustuksnesis ar kvēlojošām smiltīm un baltiem selenčakiem. Mūsdienās tas ir apdzīvots pustuksnesis, ko pakāpeniski dabai sācis atkaret padomju cilvēks. Ielejas upes gandrīz visas tiek pilnīgi izmantotas apūdeņošanai Kūrā ietek vienīgi sāļie neteku ūdeņi. Arī pašas Kūras ūdeņus jau daļēji izmanto irigācijas sistēmās, milzīgās plantācijās audzē kokvilnu, dārzājus, vīnogas. Tomēr

neapgūtie plašumi vēl lieli, tajos parasti ganās bifeļu un aitu bari. Iepazīšanās ar bifeļiem izvērtās ārkārtīgi jūsmīga. Šie kūtrie un miermīlīgie kusteņi izskatā ir līdzīgi govīm, bet raksturā - cūkām. Karstā laikā viņi mitrākajās vietās izdangā bedres, kurās pēc tam paši ietupstas līdz ragiem. Saulē apžāvējušies, viņi pārklājas ar pamatīgu brūņu kārtu, kurai pat zvirbuļa liels dundurs nebūtu bīstams. Teiciens "bifeļa āda" tagad manā izpratnē ir ieguvis jaunu pieskaņu.

Azarbaidžāņu ciemates caurbraucešajiem ekskursantiem bērni piedāvāja visādus našķus: pārdeva pirmās vīnegas, melones, arbūzus, sālsūdenī novāritas kukurūzas vālītes un rūgušpienu. Mūsu autobusā sākās augļu dzīres: pie griestiem karājās vīnegu ķekars un pašas ogas kā lejputrijā krita mutē, melones tika ēstas maizes vietā. Man parasti ceļotāja pieredze ir likusi vairāk turēties pie temātiem un gurķiem, jo pret tiem vēderam parasti nekādu iebildumu nav. Gurķu ēšanā vispār esmu līdz šim nepārspēts, pat puskilogramu liels gurķis man pazūd vaiges tajā īsajā laika posmā, kamēr autobuss joprojē ne viena ciemata līdz etram. Mizas tiek mestas ārā pa logu, un pēc tam mūsu mašīnai ne aizmugeres barieriem nāk cūkas.

Kādā Kūras zemienes ciematā mūsu autobusu ielenca sevišķi temperamentīgi zēni:

-Pēre ūdeni! Auksts ūdens! Septiņas kapeikas glāzē.

Tas bija pats uzskatāmākais piemērs, kas mums liecināja, ka mēs esam tuksnesī.

Ke vēl varētu pastāstīt par Kaukāza ceļojumiem? Varbūt te, kā mūs mēģināja kļeska pārdevējs apblēdīt par pāris kapeikām, bet pēc tam ēdnīcā mūsu gaišmatainajām meitenēm sūtīja vīna pudeli? Varbūt te, cik mūs viesmīlīgi uzņēma Belnisi inženieri, kad mēs naktī iebraucām naktsmājas meklēt? Ja runā par viesmīlību, tad prātā nāk Baku. Mums stāstīja, ka vienīgā vieta, kur varet paēst vēl vakarā, esot stacijas restorāns. Aizgājām, bet izrādījās, ka arī tas jau slēgts. Kāds vīrs baltā halātā nēlaipni paskaidroja, ka viņiem darba laiks beidzies,

bet pēc tam, ieklausījies mūsu valedā, pārjautāja, vai mēs neesot no Latvijas.

-Ja tā, tad lūdzu!- ar plašu žestu tika atvērtas durvis un uz galdiem sakrauts viss, kas bija vēl saglabājies. Kāpestu tīstekļi ar aitas gaļu bija tik sīksti un auksti, ka pieklājības pēc zelējām, bet pārpalikumu klusītēm ietinām papīrā un izmetām sētas atkritumu kastē.

-Kā jums garšo?- priekā staredams apjautājās mūsu paziņa.
-Latvieši ir brīnišķīgi cilvēki, man viens draugs ir latvietis.

Katrs mūsu ceļojums pa Kaukāzu ir nobeidzies ar pigmentu medībām Melnās jūras krastā. Manā mūžā tie ir bijuši paši grūtākie brīži. Manā priekšstatā sinenīms ellei ir Kabardinka. Karstums šeit sasniedza 38 grādus ēnā, jūrā ūdens gandrīz vārijās, nekādas iespējas atveldzēties. Daudzi jau bija paspējuši apacepināties, tagad ziedās ar visādiem krēmiem. Šoferi uz nekaitētajiem akmeņiem spēlēja kārtis un smagi pūta. Vienīgi mūsu Ilga kā parasts priecājās: "Vai-i, cik jauki!" Man tajā brīdī vislabāk patiktes vēsajā un dzidrajā Sevanā, kurā paši kaukāzieši gan labprāt iekšā nelien, bet man tas tikai atgādina avotaine bērņības upelīti. Smadzenes, likās, vispār nav spējīgas sakarīgi darboties, bet te man nācās vēl sacerēt veselu dziesmu. Jau ceļojuma sākumā tika izsludināts konkurs par labākās melodijas izvēli brauciena "himnai", tagad visi prasīja vārdus. Nejauši krastmalā uzgāju dzeramā ūdens krānu, atgrīzu to vaļā un pats apsēdes zem vēsās strūklas. Sāku pantot. Vispirms radās piedziedājums:

"Saulējies, saulējies,
Nav ke noskumt, draugs.
Āda tā kā eikaliptam
Atkal jauna augs."

Pašam vislabāk patika salīdzinājums ar eikaliptu. Vairākas dienas mēs ceļmalās bijām vērojuši šos smieklīgi skrandaines kokus, kas pa gabalu izskatījās tādi kā pliki. Sēdēju peļķē un pats pie sevis smējos. Tas radīja gandrīz vai iedvesmu, un uz mirkli izdevās aiz-

mirst, ka mans īstais pienākums ir mēcīties:

"Kāpēc maigi rozā krāsā
Ševakar tavs vaigs,
Glāstešajes jūras vilpes
Vēders kļuvis baigs?

Saule dzel un saule glāsta,
Reizēm ļauna tā.
Mēs par sēdu lemsim vīpu
Atstāt Kaukāzā.

Ūdeņi un limenādes
Nespēj dzesēt mūs,
Laikam jau uz Gaujas
Jābrauc projām būs."

Ar te mana paredija bija gatava. Žūrijas komisija nevērtēja atzinīgi, bet balvu nepiešķīra. Izteica vēlēšanas, ka piedziedājumam vajadzētu vēl vienu variantu, ko varētu dziedāt pašās beigās. Jau braucot autobusā visi kolektīvi i te arī sacerējām:

"Atvadies, atvadies,
Ātrāk projām steidz,
Kamēr tevi saules stari
G luži nenebeidz."

Tūristu priekšrocības ir būt vienmēr jautram un nenegurdināmiem. I šis tūrists uz grūtībām vienmēr raugās ar nelielu smīniņu, pret ironizēt pats par sevi. Ja kādam šādas prasmes nav, tad vienā otrā gadījumā ir labāk palikt mājās un palīdzēt vecaimātei ģimenes dārziņu ravēt.

Kunguras ledus alā.

Biju lasījis, ka Kunguras ledus ala ir viena no skaistākajām pazemes alām pasaulē, ka tā ir pirmā mūsu zemē, kas atvērta ekskursantu apmeklējumiem. Pagaidām tūristiem, kas pārvietojas automašīnās, tā diezgan neērti sasniedzama, jo senais Sibīrijas trakts nav daudz neko mainījis kopš tiem laikiem, kad pa to katērgā sūtīja Radiščevu un dekabristus. Tomēr no Kazajas puses jau sākušies asfaltēšanas darbi, pēc pāris gadiem Urāli kļūs par tikpat iemīļotu tūrisma rajonu, kā tagad ir Karpati un Kaukāzs. Zināju, ka šis būs viens no skaistākajiem posmiem ieplānotajā braucienā pa Pievelgu un Urāliem. Nebiju maldījies.

Iznāca aizkavēties Permā, tāpēc Kunguru sasniedzām krietni vēlu. Kādreiz Latvijas ceļos nejauši sastapts tūrists apgalvoja:

-Pie Kunguras ledus alas varat ierasties kaut pusnaktī. Tūristus no Latvijas tur vienmēr sagaida laipni.

Tā arī bija. Ekskursiju vadītājs Vladimirs Rudenkovs sapēma mūs atplestām rokām:

-Jūsu republika man sevišķi dārga, jo pie Rīgas tiku divreiz ievaināts. Pirmoreiz 1941. gadā atkāpjoties, otrreiz - jūsu galvaspilsētas atbrīvešanas kaujās.

Ar asinīm apliecināta brālība laikam ir pati stiprākā pasaulē.

Kunguras ledus alas visu atzarojumu kopējais garums ir pieci kilometri, bet ekskursantiem pieejama ir tikai trešā daļa.

Atveroties masīvajām durvīm, pretī dvesa leduspagraba aukstums, pirmajās zālēs temperatūra minus četri grādi. Te pat jūlijā un augustā saglabājas ledus kristālu raksti, kaut gan visskaistāki tie esot pavasarī. Briljantu zālē neviļus nāca prātā akadēmiķa Fersmana atgādinājums, ka arī ūdens ir minerālis. Cilvēkam tas laikam ir bijis raksturīgi vienmēr, ka vislielāke skaistumu viņš saskata tieši neparastajās dabas veidojumos. Līdzens sniega lauks neliekas nekas sevišķs, bet apsnigušas egles - kaut kas vienreizējs. Toties

saulainās Āfrikas dēls jūsmes par visparastāko, pirmoreiz ieraudzīto ledus lāsteku, ko mēs vienaldzīgi pasperam ar kāju. Tomēr par pazemes alas kristālu mezaiku un milzīgajiem stalagmitiem mēmā apbrīnā aizturēs elpu ikviens, kas skatīs šo mirdzošo teiksmu pili kaut vai tūkstošreizi.

Tālāk sekoja Dantes zāle- drūma, pilna ar neslēpumainām tumsas ēnām. Vidū fantastisks nezvērs. Grūti pat saprast, kā dižais itāļu dzejnieks ir pratis tik izteiksmīgi attēlot eļļi, ja nekad dzīvē nebija redzējis šo miniatūro pazemes valstību. "Jūs, kas šeit ienākat, atstājiēt cerības ārpusē!"

Stundas ritēja nemanot. Viena zāle sekoja otrai: "Ērģeļu stabules", "Skulptūru", "Meteora"... Cilvēks šeit mācās fantazēt, domāt mākslinieciskas tēles. Citādi nevar saskatīt ne viltīgo lapsu, ne kara izlūku, ne legendāro Čapājevu... Visu to klusībā veidojusi dabas māte, lai vienā jaukā dienā savus mākslas darbus nedotu cilvēku cilts kritiskajam vērtējumam. Un vērtējums ir vienprātīgs: neviena pārmetuma par atkāpšanos no reālisma, par samākslotību. Ikviens smel un smel kā bezgalīgi dziļā dailes akā, un, kaut arī šeit nav ne vēsts ne dižu gēniju radīto mākslas vērtību neaptveramā gara un jūtu lidojuma, tomēr sirdi šis skaistums valdzina ne mazāk. Mēs sakām: cilvēks kļūst garīgi bagātāks, dvēselē cildenāks. Kā zaļais augs pieņem spēkā, kad saņēmis pavasara saules siltumu, tā arī cilvēkā sāk liksmeties viss labais, kad viņu apstārojis dabas mūžīgais skaistums.

Kunguras ala tagad ir stipri civilizēta: daudzkrāsaini prožektori, gludi celiņi, negar ne lipīgajās dubļos tā kārtīgi iebrist, ne arī iekāpt pazemes ezerā, kura ūdnas ir tik ļoti dzidrs, ka pilnīgi nav pamanāms. Ja kāds gribēt atstāt savas pazeles, tad mūsu gids varēt izpalīdzēt, viņš zina vietu, kur visērtāk ielācēt. Edīte pamēģināja tikai pašā maliņā, un turx arī pameta savas kurpes papēdi. Mūsu celtniekiem varētu ieteikt neskaidrot šo dubļu ķīmisko

sastāvu, varbūt ka tad vairāk viņu celtajām mājām nekristu apmetums no griestiem.

Jāatzīstas, man alā negāja visai viegli. Apgaismojums manām brillēm nelikās visai spežs, bieži bija jāturas pušelniekam stēbelē un jātenterē pa tādiem labirintiem, kuras kājas vairāk slidēja atpakaļ, nekā uz priekšu. Mums abiem bikses bija vienes dubļos, tā ka nākošajā dienā tīrījām lādēdamies, lai pēc tam sēdētu virsū un "perētu buktes". Mūsu šoferi alā visu laiku grauza saulespuķu sēklas un klabināja zobus, toties es biju cauri slapjš ar bieziem un lipīgiem sviedriem. Kad izgājām ārā, manas brilles nesvīda gluži kā ziemā, ne ielas ieejot silti sakurinātā istabā. Prātīgākais TURPINĀJUMS bija izpeldēšanās siltajā Silvas upē. ~~tur nācās pats izbraucēt ārpus Kunguras pilsētas. Te vēl nebija istie Urāli, bet tikko jaušamas priekškalnes. Vai nu redzētā savilpētis, vai arī tuvzās sastapšanās priekšnojautās ilgi nevarēju aizmigt. Raudzījos tumšā egļu siluetes un atcerējos Maminu-Sibirjaku, diže Urālu apdziedātāju:~~

"Kas var būt skaistāks, par šādu ziemeļu nakti... Lūk, tur dziļās ieplakas pašā lejā paslēpusies miglas pārklātā kalnu upīte, bet pie viņas gluži kā milžu karapūlis nekāpj egles un dižegles. Citā vietā no zemes izaug veselās getiskās pilis, torni un baznīcas, dresmīgi slienot augšup savus slaides piķus, kas it kā rautin raujas šajās bezgalīgajās, zilajās debesīs, kuras viscaur aptvērusi neskaitāme zvaigžņu spriegā, trisešā gaisma."

Drīz pēc pusnakts sāka svist ritausma. Bijām par veselām divām stundām aizsteigušies pretī saulei.

Akmeņu mānija.

Katram ceļotājam ir savas vājības. Biologi vāc herbārijus, pricājas par katru atrastu kamieļdadzi, kaviļu, tipčaku, vīsta vecās avizēs tamariska ziedus, sāleņu sulīgos čemurus, ciedru skuļas, izrotā autobusa griestus ar pusmetru garām akāciju pākstīm un kūleņotāju iespaidīgajiem ērkšķiem. Vēsturnieki kā vislielāke dārgumu pievāc katru sena trauka lausku, diedēlē ne arheologiem apsūbējušas skitu retas lietas. Elmārs, piemēram, polietilēna maisiņu piestūķēja ar melno Ukrainas lešu, bet pie kādām mājām pamanījās nečiept pat kizjaka gabalu. Vēlāk, mācēt ģeogrāfiju, vēsturi vai bioloģiju, viss tas lieliski var noderēt. Tautas daiļamata meistari Valliju, savukārt, katrā baškīru, kazaku vai kalmiku ciematā varēja redzēt vietējo sieviešu ielenkumā, kuras allaž laipni viņu izvadāja pa saviem dzīvekļiem un rādīja un stāstīja visu, kas zinātkāre viņu varēja interesēt. Vēlāk Rīgā viņa esot lasījusi interesantas lekcijas par dažādu tautu lietišķe mākslu un sadzīves kultūru.

Temēr vislielākā aizraušanās vises braucienes ir bijusi akmeņu vākšana. Godalgotā vieta šeit pienākas mūsu "atamānam" Ilgai. No katra brauciena viņa pārved pāris pudu visdažādāke zemes iežu, mājās izveidojot gandrīz vai ģeoloģijas muzeju. Sāmsalā tika vākts slavenais igauņu delomīts ar un bez gliemežņīcu iegulām. Karēlijā tika pārkontrolētas visas pieejamās granīta un marmēra laužuves, Kaļiņingradas apgabalā- dzintara ieguves atkritu kaudzes, Donbasā- tukše iežu piramīdas. Krimā katrā ceļmalā tika pamanīts inkermāņa gabals, un šoferim vajadzēja turēt mašīnu un uzgaidīt. Kādā apstāšanās vietā vīri līdz mašīnai atstīvēja milzīgu akmeni zirga galvas lieluma:

"Ilga, šite ved mājās. Tīrs ne zelta."

Ilga mazliet greizi palūķejās un ieklidzās ne sajūsmas. Viņas acs bija ievērojusi mazu kalnu kristāla dzīslīņu. Lielais klucis tapa

sadauzīts un vajadzīgās šķembas iepakotas somā. Kaukāzā galvenie medību objekti bija tufi, bazalti, vulkāniskie stikli. Vislielākie lomi tomēr ķērās ģeoloģijas dārgumu krātuvē - Urāles, un laikam nebija neviena grupas dalībnieka, kurš būtu palicis vienaldzīgs, šoferus ieskaitot.

Par Urālu bagātībām es zināju jau no bērnībā izlasītā "Malahita šķirstiņa". Pirms brauciena speciāli izstudēju akadēmiķa Fersmana grāmatas un speciāles tūristu ceļvežus. Sverdļevskā pabijām rūpnīcā "Uralskij samecvet" kā arī muzejā, ne kura zālēm vienkārši bija grūti šķirties. Pamestās redonīta lauztuvēs visi pūlējāmies ar tādu aizrautību, ka šoferis pa kluse zem ilgās sola bija pavēlis veselu kluci. Talka kalnā es ar tūristu cirvīti skaldīju klinti kā siera gabalu, izsniedzams katram pa mārciņai stingrā rindas kārtībā. Ilmeņa rezervāts bija gatavā paradīze, jo ģeologu izvandītajos rakumos varējām sedelītus, bietīdus, ilmenītus, cirkonijus, - iežus visās varavīksnes krāsās un nekrāsās. Un, ja kādam bija vēl par maz, tas varēja papildināt savus krājumus suvenīru veikalā.

Šajā braucienā ikviens pārliecinājās, ka akmens nemaz nav tik nedzīvs un neinteresants, kā varētu likties vienaldzīgam vērotājam. Akmens savu skaistumu atsedz tikai saviem istajiem pielūdzējiem. Ne jau par velti ģeologus sauc par romantiķiem. Urālu malahitā, redonītā vai jašmā var atrast veselas gleznas. Kā mūsu daiļamata meistari ir iemācījušies lasīt neslēpumaines x rakstur parastā koka stumbrā, padarīt tos dzīvus, runājošus, tā arī Urālu mākslinieki vāzēs, tintnīcās, celtnu kolonās un parastajās suvenīros atsedz to daiļumu, kuram ikdienas steigā mēs paejam garām. Un tā ir tikai neliela daļa no tā, ko cilvēkam sniedz zemes dzīles. Grūti pat pasaeit, ko tauta apdzied vairāk: zvaigžņu lidopus, vai pa brīnišķīgo zemi staigājošos ģeologus.

Bailes no tarantuliem.

Tuksnesis mūsu iztēlē bija briesmīgs: smiltis, smiltis, no visām četrām debess pusēm ceļiniekam uzglūn čuskas, skorpioni, karakurti un tamlīdzīga veida neradījumi. Un nu šīs briesmas tuvejās. Kartē starp Gurjevu un Astrahaņu bija atzīmēta šoseja, bet no Orenburgas un Rietumkazahijas sausajām stepēm mēs jau zinājām, ka ceļš ir tur, kur stiepjas telefona stabi. Ctu šosejas pazīmju nebija.

Pie Gurjevas kāds vietējais jauneklis pastāstīja, ka Plekaspijas zemienu pustuksnesī patiešām esot sastopami skorpioni. Sevišķi viņš brīdināja ne indīgā zirnekļa tarantula, ja tas ieķožet, tad beigās. Vienīgais glābiņš esot degvīns, ko vajagot dzert, kamēr nāket atpakaļ. Mūsu sievietes tad arī nolēma, ka noteikti jāapgādājas ar ugunsūdeni. Nepirkām veselās divas pudeles.

Gatavojeties ceļojumam caur smiltājiem, pēdējo nakti pavadījām Gurjevas jaunajā un plašajā viesnīcā. Bija vismaz kārtīgi jāņemzagājas dušās, jo putekļinajā ceļā bijām pamatīgi neskretoši., kārtīgu ūdeni atcerējāmies vienīgi Dienvidurālu dzidrajā kalnu upītē. Pretams, visu laiku mūs eavadīja Urālas platā straume, pie Čapajevas pat mēģinājām tai piekļūt, bet lipīgajās krastmalas dubļos tā nemālējāmies, ka nezinājām, kā notīrīties. Brūnais less nav Gaujmalas smiltis.

Pēc atsvaidzinošajām dušām mēs, visi asteņi vīrieši, ielīdām autobusā. Atcerējāmies seno tradīciju, ka pēc "pirts" tā kā vajadzētu "vienu maziņu". Vilkām tikai laukā mūsu glabāšanā nedotās pudeles, un pēc brītiņa tās bija sausas. Sievietes nemaz nenojauta, kādus āžus iecēlušas par dārzniekiem.

No rīta pārbraucām Urālas upi un paciemojāmies Āzijā. Iepirkāmies tirgū lētos augļus un, pagriezuši mašīnu par 180 grādiem, sākām stūrēt uz rietumiem. Pamazām apūdeņotie lauki palika aizmugurē, sākās kameļu ganības, šur tur bija redzamas ganu jurtas, reti ciemati, ka-

zahu kapi. Augu valsts kļuva aizvien nabadzīgāka, parādījās baltie solenčaku ielāpi. Sakarsētais gaiss virmoja, tālumā ciemati izskatījās kā gaisā pakārti, viegli vilņojās un it kā peldēja gar dūmakaino apvārsni. Tā bija mirāža. Sausē, saplaisājušie stepi pamazām nemainīja vēju sapūstas smilšu grēdas. Sākās pustuksnesis, tikai tas nebija mūsu iedomātais abselūti neauglīgais, dzeltenais, nepārredzami plašais klajums. Čemuriem zaļoja sālenes, tamariski, kameļdadži, augu valsts nebija sevišķi daudzveidīga, bet samērā kupla. Mašīna idēdama zvalstījās pa smilšu kupenām. Kādā vietā sastapām divas pretimbraucešās mašīnas, līdz asīm iegrimušas irdanajā "šosejā". Viss lielais ceļotāju bars saķērās un ar gaviļēm izstūma, uz parke simpātiskie kazahu jaunekļi ilgi un sirsnīgi pateicās, solīdamies nekad neaizmirst latviešu meitenes. Tie bija vienīgie sastaptie cilvēki simts kilometru garajā ceļa posmā.

Labu laiku vērojām tālumā plandošo mirāžu, kas atgādināja traķojušu uguni. Tuvāk pibraucot, izrādījās, ka mēs esam redzējuši barhānu- klejojušu smilšu kāpu, uz kuras nespēj iesakņoties nekādi augi. Barhānus negadās redzēt katru dienu, tāpēc vajadzēja iet skatīties. Pulciņš dresminieku aizgāja, pārējie baidījās no tarantuliem. Man bija pušaina kāja, tāpēc piebiedrojos palicējiem. Viens no šoferiem uzrāpās visdrešākajā vietā- autobusam uz jumta- un, binokli skatīdamies, kā īsts repertieris komentēja barhāna iekaretāju gaitas. Brīdi īn jautrā neskapā vēroju savu kolēģi Laumu: paiet gabaliņu, kājas kā stārķis augstu cilādama un rekas plivinādama, papurina lindrakiem vienu stūri, pēc tam otru, apskata katru vīliti un tad cilpo tālāk. Nebija jau arī neviens tā gērbies, lai varētu skriet kā pagadās.

Vairākas sievietes sastājās ap kādu nekaltušu krūmu un pēmās cītīgi pētīt. Eset tāds kā tarantuls.

-Kur viņš ir?- azartā iesaucās šoferis un paķēra savus ādas cimdus. Pēc brīža viņš jau te nēsāja apkārt: sausa zara galā šūpojas

liels, raibs zirneklis, līdzīgs tām sieviešu retaslietām, kādas pirms pāris gadiem bija modē. No šofera visi bēga kā no spitalīgā, visi bija svēti pārliecināti, ka šaxix viņam rokā ir pats nāvīgākais nezvērs pasaulē. Un te kā nelaiimei vajadzēja parādīties Janīnai, kas ar savu biologa aci nepētīja briesmoni un atzina, ka tas neesot nekāds tarantuls, istais viņai glabājeties skolā pudelē. Visi kļuvām gauži bēdīgi, vairs nebija nekādas romantikas. Pustuksnesis atkal bija tikai smiltis ar pieticīgo augu puduriem un žiglajām ķirzakām. Jābrauc ātrāk projām no tādas neinteresantas vietas!

Vakara pusē līdz pēdējai kripatai izēdām kāda kazahu ciemata ēdnicu, un tad sākās interesantā ceļošana pāri Volgas attekām. Piecas reizes kugejām ar pārceltuvi, bet tiltus un tiltiņus nevarējām saskaitīt: daži apgalvoja, ka esot bijuši trīsdesmit, citi strīdējās pretī, ka vairāk. Ceļojuma laikā dibinātais "tautas keris" skandēja dziesmas, un tās tālu izskanēja pāri neskaitāmajiem Volgas deltas krastiem.

Pašā dienas nogalē iepazināmies ar jaunu puisi, kurš nomaļājos kazahu ciemates bija izvadājis medikamentus un tagad atgriezās Astrahaņā. Dvēseļu radniecība mūs tuvināja, je arī viņš izrādījās kaislīgs ceļotājs. Nākamā diena viņam esot brīva, tāpēc piedāvājās iepazīstināt ar savu pilsētu, ar savdabīgo Astrahaņas kremli. Tagad apsēlijās palīdzēt atrast naktsmītnes. Piebraucām pie kādas skolas un vietraudži sāka grabināties. Kāda sieviete pabāza galvu un uzbrēca, ko te dauzeties. Nekādas naktsmājas nebūšot, lai taiseties ātrāk projām. Ar vārdu sakot, šajā vietā mums netapa atvērts. Ja jums gādās būt Astrahaņā, tad piektajā skolā gan atsaucību nemeklējat, tur jums saņems garastāvekli veselai dienai. Lai te būtu vieglāk atcerēties, es pat divrindi sameistaroju: "Edīte atpakaļ manās čagana, Kad piektajā skolā te sagaida ragana".

Cik milzīgs kontrasts starp vienas pilsētas diviem cilvēkiem: Viens mūsu labā gatavs ziedot savu brīvdienu, bet otrs... Un tomēr tāds saucas par cilvēku!

Ikdienas kaleideskopā.

Ilgākes ceļojumos dzimst tradīcijas. Par tām rūpējas dažādas komisijas, kas tiek parasti ievēlētas atklātā balsošanā jau pirmajā dienā. Jautribas uzturēšanas komisijas pienākumus ietilpst rīkot visādas atrakcijas, uzmundrināt snaudējus un izsludināt konkursus par tīrāko selu, saistošāko anekdoti vai skaistāko dziesmu. Ūdens apgādes komisija gādā, lai katrs ar savu pudeli nestāvētu rindā pie akas vai kvasa mucas, bet lai dzeramo varētu sapemt turpat autobusā ne kannas Tīrības un kārtības komisija pārzin madraču nevietošanu un izsniegšanu, kā arī dežurantu nezīmēšanu. Viens no visatbildīgākajiem uzdevumiem parasti tiek uzticēts apturēšanas komiisijai, kurai labi jāpārzin dažādi ekskursijas dalībnieku padotie skaņu signāli un ļoti uzmanīgi jāvēro ceļmalas. Tajās stepēs, kur nav meža aizsardzības joslu, stāveklis reizēm ir ļoti kritisks. Kaimiņu rajona ceļotāji šādā situācijā reiz nolēmuši tā: vīrieši ies vienā pusē autobusam, sievietes - otrā. Kad visi jau paspējuši ieņemt izejas pozīcijas, šoferis uzdevis gāzi un pabraucis gabaliņu uz priekšu. Labi vēl, ka cilvēkiem acis mēdz būt tikai pierē.

Ceļojumos bieži atgadās visādas likstas un klapatas. Tad ir labi, ja blakus atrodas jautri biedri, kas mīl un sapret humeru. Tas stipri palīdz, jo mēdz teikt, ka smiekles esot "C" vitamīns.

Tatārijas ceļos ilgai gadījās samurkšķīt kāju, divas dienas lēkāja uz vienas, bija paņ aizdomas uz kaulu plīsumu. Permā izdarītais rentgena uzņēmums parādīja, kas nekas briesmīgs nav. Tajā pašā vakarā Ilga, paņēmusi līdzī ķebli, izstaigāja visu Kunguras alu. Visā šajā bēdīgajā situācijā padoms tika lūgts kādai sentēvu medicīnas rekasgrāmatai, kas kādam humera cieniņājam bija paņēmusies līdzī. Tur varējām lasīt:

"Kā tam būs palīdzēt, kas kādu locekli ir izgrezījis vai sapiedies. Sargies ne tās varenās iegrezišanas, tas dara daudzreiz vairāk skādes. Izvelc vien viegliņām te ievainotu locekli un tad

uz lieci lupatus, kas ar ūdens un etiķa vai ar ūdens un bradvīna ir slapināti, un lej arvien to pašu ūdeni siltu virsū, ka tie sausi ne p paliek."

Kad ilga kļuva jau veselāka, tad varējām atļauties arī citāda rakstura pamācības:

Iztīri zirnekļa tīklus no putekļa, uzsmērē tos ar sviestu uz maizi, un lai neveselais te apēd."

Cilvēks, kurš ēdienu ziņā jau no dzimšanas ir izvēlīgs, pēc šāda padoma sviestmaizi neēdis pusgadu, bet ar smiekliem uzpemtais "C" vitamīns viņu darījis veselāku arī bez visa tā.

Ja kāds ir vieglāk sasirdzījis un grib veseloties ar gulēšanu autobusā, tad lieti noder kāda cita gudrība:

"Neveselam nebūs tādā vietā gulēt, kur gaisma vai uguns acīs spīd, ne tā viņš daudzreiz sāk muldēt."

Arī man pašam gadījās pārliecināties par šāda rakstura pamācību svētību. Pēc peldes Turgejaka ezerā man pāris stundās temperatūra uzkāpa turpat līdz četrdesmit grādiem. Vakārā nevarēju kājās noturēties. No gudrības grāmatas uz šo situāciju varēja attiecināt sekojošus pravietiskus vārdus:

"Ar te brandvīnu tas ir tā, kā ar visām citām dieva dāvanām; kas te ar prātu un mēru gādīgi bauda, tam brandvīns ir istena veselīga zāle, bet kas te nedara, tam tas ir nāves zāle. Brandvīns var palīdzēt iekš daudz miesas neveselībām un ārigām miesas vainām un vātīm. Kas te reti brūķē, tam tas ir par labām veselīgām zālēm; tam viņš spēcina vājas iekšas."

Tā kā es jutu, ka manas iekšas kļuvušas pavisam vājas, tad lūdzu, lai biedri Verhņeuraļskā nopērk man pudeli piecdesmitgrādīgās "dieva dāvanas". Magnitegerskas skolā, kur gulējām pa nakti, izdzēru pusi uzreiz, uzķēdu zaļu gurķi un, sasedzies ar Palsmanes meiteņu palienētām segām, iegrīmu kā vatē. Nākošajā dienā pamodes vesels kā rutks. Vēlāk dažas aizdomīgi satīstījušās manas ārstēšanās metodes

pretinieces nāca pie manis un noslēpumainā balsī apjautājās, vai neesot vēl kāda lasīte pali usi no tā veselības dzēriena.

Ikvienu ceļojuma laikā tiek atzīmētas visas vārda, dzimšanas un citas ievērojamas dienas. Visspilgtāk atceres vienas no šādām svīnībām. Volgas labā krasta smiltājes bija nedaudz sagraubējušies mūsu "spēka rati", tāpēc jau savlaicīgi apmetāties kādā kalmiku ciematā ar poētisku nosaukumu Seroglazka. Vienā no skolas telpām tika klāts viesību galds, "tautas keris" dziedāja jautru dziesmu un jubilāri svīnīgi iemaršēja pa durvīm, kur viņus sveica ar cēlām runām un pasniedza kā dāvanas visādas amizantas lietas. Pēc tam notika pati "atzīmēšana", kurā izdziedāja vismaz simts dziesmu. Pusnaktī visi pārcēlās pagalmā, kur Jānis bezcerīgi pūlējās iemācīt kādu igauņu lecame gabalu. Visiem vajadzēja dziedāt: "Mūsu mazais baltais sunīts Logā sēd un kauē..." Tik tālu viss gāja gludi, bet kad sākās dalīšana "kunges" un "dāmās", tad izrādījās liela vīriešu deficīts, bet sievietes nekādi nevarēja iegaumēt savas "kungu" lomas. Retaļas pilnīgu apgūšanu nebeidza tikai otrā dienā Volgas ūdeņos.

Mans uzdevums bija atkal sacerēt "Urālu klaideņu himnu", tāpēc pa ūdeni ālēties negāju, bet, uzmeklējis pašu vēsāko vietu, nodeves raudešam darbam. Visiem patika piedziedājums:

"Sirdij paliek silti,
Ja ir ceļu daudz,
Ceļotāju cilti
Mūžam viņi sauc."

Par šādām vārsnām tiku aplaimots ar veselu šķēli arbūza. Ja ņem vērā, ka tas bija jūlija mēnesī un pustuksnesī, tad var uzskatīt, ka tas bija pats nozīmīgākais apbalvojums, kādu jebkad esmu saņēmis.

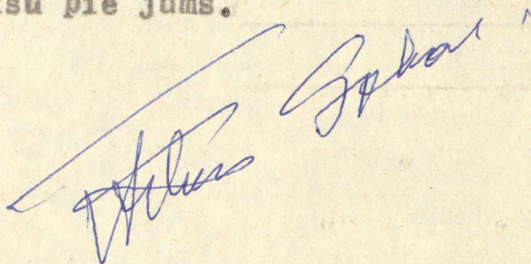
Kad visi dziedājām tikko sacerēto dziesmu, tad sirdī ikvienam iezagās nelielas skumjas, ka grūtais, bet tāpēc jo sevišķi interesants ceļojums jau tuvojās beigām. Mazāk gribējās domāt par nesen redzēto, vairāk par ko citu:

"Kad šis ceļš būs galā,
Jaunam pesies, draugs,
Citā zemes malā
Atkal tāles sauks."

Tā tas ir bijis vienmēr: paši interesantākie ir tie ceļi, kas vēl priekšā. Pagājušas astoņas ceļojumu vasaras, iespaidu ir tik daudz, ka te pietiktu vesela mūža pārdemām, bet uz mana rakstāmgalda atkal krājas grāmatu kaudzes, ar cirkuli un lineālu tiek pārstaigāti jauni maršruti, tiek rēķināti kilometri un dienas, piezīmju bleknetā parādās aizvien jauni fakti, skaitļi, svešu upju, pilsētu, kalnu nosaukumi. Manas neapgūtās zemes atkal aicina pie sevis. Dzejniekam Robertam Roždestvenskim pieder izteiciens, ka zemeslodi viņš iedala divās daļās: kur jau ir būts un kur vēl jābūt. Jo plašāka ir mūsu planētas pirmā daļa, jo plašāks kļūst arī paša cilvēka garīgais apvārsnis.

Gaidiet mani, Tjanšana un Pamira kalni! Gaidiet, biedri Baikāl un biedrē taiga! Es noteikti aizbraukšu pie jums.

Latgales augstienis.

/Tūrista piezīmes /

Cilvēka prāts reizem ir neizdibināms. Mēs braucam uz Karpatiem un Krimu, kļīstam gar Karēlijas ezeriem un rāpjamos Kaukāza akmeņos, līdz beidzot attopam, ka tepat līdzās ir tik daudz interesanta un neredzēta, kā pietiktu vismaz simts vasarām.

Tāpēc noliekam malā Sajānu un Kamčatkas kartes un meklējam kādu rindiņu par Latgales augstieni. Tiesa gan, tūrisma literatūras izvēle par šo "vienu no skaistākajiem Latvijas novadiem" ir krietni trūcīgāka, nekā, teiksim, par Siguldu vai Cēsīm, tomēr maršrutu šā tā sastādīt izdodas.

Vienpadsmit dienās /ieskaitot ceļu turp un atpakaļ / mums jāveic pāri par pusotra simta kilometru kājām un jāpārstaigā teritorija, kas līdzinās desmitajai daļai Latvijas. Maršruts atbilst pirmajai grūtību kategorijai.

Ceļojums sākas uz septiņiem pauguriem izvietotajā Rēzeknē. Tā kā pilsētas esam nedaudz iepazinuši ļāu agrākajos gados, tad mūsu ceļā tās ir paredzētas tikai pārtikas papildināšanai. Rēzeknē gan mums laimējas arī citādi, jo nopērkam nozīmītes, kuras visas turpmākās dienas nēsājam pie cepurēm, bet Jānis ar Aivaru iegūst jaunas etiķetes savām kolekcijām. Lai iegūtu alus pudeļu etiķetes, ir jāpērk arī pašas pudeles, un te nu savs labums no kolekcionēšanas atlec arī man.

Pirmajā pievakarē Latgale nav visai viesmīlīga: tumši mākoņi peld virs pašām koku galotnēm, un vēja pūtiņi brīžiem iešķiež sejā veselu riekšavu ar ūdens putekļiem. Pa Kaunatas - Ezernieku šoseju nosojojam savus 12 kilometrus, kamēr beidzot atrodam puslīdz piemērotu stūri nakšņošanai. Zeme pielijusi tā, ka ūdens murd zem kājām, uguni iekurinām tikai ar grūtībām. Klāt vēl nāk cita nelaime: pa autobusu kratoties, viss cukurs no plastmašas burkas nesaprotamā kārtā pārvietojies tieši manā mugursomā un tur gatavojas pārvērsties sīrupā. Labs ir vienīgi mūsu noskaņojums.

Nakšpošanai telti nemaz neceļam, jo tuvumā atrodas kolhoza ābolīna zārdi. Aizbarikādējam vaļējo galu, lai vējš mūs pa nakti neizgērbj, paklājam apakšā telteni un gulam kā ausaiņi.

Otrās dienas rītā rādās tāds pa pusei saulains, pa pusei mākoņains. Pēc trim kilometriem sasniedzam Rāznes ezeru, pašu lielāko Latvijā. Pāri gandrīz nepārskatāmajam ūdens ķlaidam skaidri izdalās Mākoņkalna virsotne - mūsu dienas pārgājiena mērķis. Lai tur nokļūtu, veselus 20 kilometrus jāsoļo gar ezeru. Par Latgales agrāko atpalcību esam tik daudz lasījuši, ka jūtamies mazliet pārsteigti, cerētā baltā putekļu ceļa vietā sastapdami lielisku asfaltētu šoseju. Kārtē atzīmētais vecais ceļš gan daudzās vietās pievirzās krietni tuvāk Rāznes krastiem, tā draiskie pagriezieni būtu bijuši daudz tīkamāki mūsu acīm, bet mēs, izrādās, esam iera-
dušies pāris gadus par vēlu. Neko darīt, arī asfaltētā Latgale ir pietiekoši skaista.

Nezinu, vai kādas tautas mitoloģijā ir bijis tūrisma dievs, es ticu, ka tāds ir vēl tagad. Spriediet paši: pa kreisi pāri pakalniem un birztaļām melns mākonis gāž kā ar spaiņiem, pa labi virs ezera pārkāries biezs lietus aizkars, bet virs mums reizēm pat saule parādās. Kad pievakarē nonākam Lipušķu sādžā, tur uz ceļa peļķes līdz potītēm, bet nejaukais lietus mākonis jau sen aizpeldējis nezināmā virzienā.

Tiekot pie lielā ūdens, Aivaram niezēt niez rokas izmēģināt savu makšķernieka laimi, tomēr nākas pievilties. Sākumā krasts ir staigns un aizaudzis, bet aiz Rēzeknes upes ietekas - akmeņaina vai sliņšaina pludmale, kur var brist gluži kā Jūrmalas peldvietās. Cits nekas neatliek, kā stāvēt krastā un tālskatē aplūkot tos makšķerniekus, kas lepni sēž savās laivās. Pie reizes jāsaaka, ka citi Latgales ezeri nav nemaz citādāki, vismaz mūsu ceļā tādi negadās, un tā arī isti tūristisko zivju zupu nogaršot neizdodas.

248 metrus augsto un stāvo Mākoņkalnu uzveicam gandrīz kā isti alpīnisti. 13. gadsimtā celtās ordeņa pils aizsardzības nolūkā kalna nogāzes ir ļoti stāvas, bet dienā noliķušais lietus tacīpu krietni atmieķšķējis. Tomēr savdabīgās un plašās panorāmas dēļ ir vērts kāpt pat simts reizes augstāk. Dzejās apdziedātais un melodiju apvītais Padebešu kalns ir pelmījis, lai ceļotāju straume uz tā virsotni ne mūžam neizsīktu.

Pēc veiktajiem 25 kilometriem jūtamies krietni noguruši. Arī mugursomas mums vēl pasmagas - kā jau ceļojuma sākumā. Kad pēc stundas gājiena nāsvied no pleciem savu pusotra puda smago nastu, tad ir dīvaina sajūta: it kā zemes pievilkšanas spēks būtu samazinājies, it kā spārni-pie pleciem būtu pieauguši.

Paša Mākoņkalna pakājē uz dabīga, bieza un atsperīga viršu madrača uzceļam savu telti. Rezultāts lielisks: labi izguļamies un iztiekam bez dabas postīšanas. Savu "racionalizācijas" priekšlikumu iesakām pārējo tūristu izmantošanai.

... Tā tik ir ceļošana - katru dienu šturmežam pa virsotnei! Vakar bija Mākoņkalns, šodien - Lielais Liepu kalns! Jāsaka gan, ka sasniegt šo otru augstāko Latvijas pauguru /289 m/ nav nemaz tik vienkārši, jo tas atrodas samērā mežainā apvidū ap 5 km no Ezernieku šosejas, bet ceļa rādītāji uz tūrisma objektiem ir reta parādība. Palīgā nāk kāds Dubuļu skolotājs, kurš izstāsta precīzu ceļu, un arī tad vēl apmaldāties.

Lielais Liepu kalns, ņemot vērā minētos apstākļus, ir ekskursantu aizmirsts stūris. Varbūt tieši tāpēc sasniegt to ar kājām ir sevišķi patīkami, - vēl neviens nav mēģinājis tā virsotnē uzdzīties ar automašīnu. Žēl tikai, ka vētra nogāzusi trigonometrisko torni, varētu pakāpties, un tad pāri koku galotnēm pavērtos tāds skats, kuru, mēs paliekam neredzējuši.

Grāmatās reizēm viss ir gaužām vienkārši: un apnicīgs visi ezeri ir teiksmaini un visi kalni ir skaisti. Tomēr neviens mākslinieks nevarēs nosaukt tik daudz krāsu un nokrāsu nianšu, cik daudzveidīgs paveras skaistums vērīga tūrista acīm. Un laikam nepietiek, lai uz šo skaistumu tikai skatītos, autiņā sēdēdams, tas ir jāizjūt ar kāju tūlnainajām pēdām, ar mugursomas novilktajiem pleciem, ar dūmu smaržas pievilgušu tējas krūzi. Skaistumam, izrādās, ir arī garša, bet to nevar izbaudīt, rijot kilometru pēc kilometra. Jāliek solis pie soļa, solis pie soļa ...

Tālākais ceļš ved garām Ežezeram, cauri Dagdai, tad nedaudz gar Sīvera austrumu krastu, gar *Dridža* ezeru. Kad esam sasnieguši pēdējo, nolemjam nedaudz atvilkt elpu un papriecāties par brīnišķīgajiem skatiem. Literatūrā par skaistāko Latvijas ezeru parasti sauc Ežezeru. Var jau būt, ka skatoties no jaunceļamās tūristu bāzes jumta, patiešām būs redzamas ezera daudzās salas un ka tad tā būs pasaka. Tomēr mēs, kad esam nosoļojuši 10 kilometrus gar republikas dziļākā ezera Dridža ziemeļu krastu,

~~Kad esam sasnieguši pēdējo, nolemjam nedaudz atvilkt elpu un papriecāties par brīnšļīgajiem skatiem. Literatūrā par skaistāko Latvijas ezeru parasti sauc Ežezeru. Var jau būt, ka skatoties no jaunoceļamās tūristu bāzes jumta, patiešām būs redzamas ezera daudzās salas un ka tad tā būs pasaka. Tomēr mēs, kad esam nosceļojuši 10 kilometrus gar republikas dziļākā ezera Dridža ziemeļu krastu, "skaistākā" titulu Ežezeram esam noskaņoti atņemt. Balts lauku ceļš, pa kuru pa retam braukā tikai kolhoza mašīnas, ezera robotie krasti un ziedoši pauguri. Stāvājās nogāzēs briest rudzi; otrpus ceļam pilnā spēkā zied sarknais āboliņš, ko vietām pārtrauc baltu pīpeņu vai zilu meža cigoriņu kupenas. Gar ežmalēm čupu čupām zied kaut kādas dzeltenas puķes, kurām nosaukumus nezinām, šur tur izplaucis aizvēlojies linu lauks. Kādas krāsas, kādas smaržas šaudīgais vējš sviež mums sejās! Jā, gandrīz aizmirsu pateikt: skaistumam, zināt, ir arī smarža.~~

Šajā dienā atklājam, ka mums ir arī savs barometrs. Tā ir Aivara cepure, kuru viņš pats esot šūvis no telts auduma. Kad cepures nags slienās uz augšu, tad ir gaidāms sauss laiks, bet, kad nokarājas uz leju kā čūkas auss, tad jau laikus jāmeklē pajumte, kur paglābties no lietus. Aivars uz šo cepuri ir ļoti lepns un tās izgatavošanas noslēpumu neizpauž pat tuvākajiem draugiem.

Pārgājiena posmu gar Dridža ezeru noslēdzam ar Saules kalnu (211 m). Tas laikam ir pats iecienītākais ekskursantu objekts Latgales augstienē, jo virsotnē uzbraukušas vairākas smagās un vieglās automašīnas. Ceļotāji gan te ir visādi, dažī izkāpj no mašīnas, pāris minūtes paošņā gaisu un laižas tālāk. Viņi ir redzējuši Saules kalnu ...

Vietējie iedzīvotāji no šī kalna virsotnes protot saskatīt 27 ezerus. Mums ar tālskata palīdzību izdodas saskaitīt tikai 12. Tepat piekāpjē atnācis Dridža ziemeļrietumu stūris, bet tālāk un tuvāk plešas Ārdavas, Sīvera un vesela virkne lielāku un mazāku ezeru, gan skaidri saskatāmu, gan tikko samanāmu zilganā najā apvāršņa dūmakā. Kad būs nobeigta tūristu bāzes un restorāna celtniecība, Saules kalns pārvērtīsies par īk lielu organizēto tūristu centru, kuru ik gadus apmeklēs vairāki tūkstaši visu savienoto republiku pārstāvji. Viņi atbrauks un brīnīsies: cik gan dīvaini ir tie ļaudis, kas dzenas tūkstošiem kilometru tālu no mājām, nemaz nezinādami, ka turpat līdzās ir ne mazāk

krāšņas dabas ainavas.

Tālākais ceļš mūs ved gar Dubnas upi līdz Višķiem. Pie Lielo Trupu sādžas sastopam paņiņas: trīs rīdziniekus, kuri arī soļo kājām pa Latgali. Pirms pāris dienām ar viņiem iepazīnāmies pa ceļam no Ezerniekiem uz ^D agdu, bet mūsu maršruti veda pretējos virzienos. Kas sastopas tūristi, kas brīvprātīgi uzņēmies visas kājnieku morības, neviļus ^{šāda} rādās kā radniecības sajūta. Savstarpēji iepazīstināmies ar pieredzējumiem un piedzīvojumiem, velkam laukā kartes un precizējam turpmākos maršrūtus. Izstāstām, ka pie Dridža zināmā vietā atstājām klēpi siena, ko zem telts palikt apakšā. Kolēgi atklāj, ka pie Cirīša ezera esot paslēpuši paparžu ciskas. Lielas ir mūsu gaviles, kad pāris dienu vēlāk mēs šīs papardes patiešām atrodam.

Dubnas krastinir bieži apdzīvoti, - kolīdz viena sādža beidzas, tā otra sākas. Nekādu mežu te nav, visapkārt iekopti lauki ar mazām birztaliņām vidū. Zaļās koku skupsnas bieži izrādās kapsētas, tāpēc mums ne visai veicas ar nakšņošanas vietas meklēšanu. Beidzot tomēr atrodam dziļu gravu ar dzidru avotiņu. Jūtamies gandrīz kā Karpates vai kaut kur Sajānos: dzidri burbulē urga, šalc ezera niedres, bet no divām debess pusēm mūs ieskauj stāvas kraujas. Šajā dienā ar kājām esam pieveikuši simto kilometru, tāpēc jūtamies mazliet tā kā jubilāri.

Laikam tāpēc, lai dabā valdītu līdzsvars, mūsu nākamā nakšņošanas vieta Dubnas krastā pie Višķu - Preiļu līcē ir pavisam nelāga. Pirmkārt - kurināšanai atrodam tikai pāris nejaukus kārklus. Otrkārt - naktī uznāk lietus un samērcē mūsu māju. Treškārt - upē springo ālanti un raudas, bet uz āķa neķeras ne lūgdami. Šādos apstākļos dzelteno ūdensrožu plantācijas mūs nemaz nespēj ielīksmot. No šādas vietas mēs gribam tikt pēc iespējas ātrāk projām, bet par nelaimi vēl telts jāžāvē. Kad beidzot tiekam uz ceļa, tad nesamies gandrīz bez apstājas līdz pašai Jasmuižai. Iepazīgušies ar Jāņa Raiņa memoriālo muzeju ceļam telti simpātiskās Jašas krastā. Mūs gan brīdina, ka kolhoza priekšsēdētājs uz tūristiem neturot labu prātu, tomēr pret mums nekādi pasākumi netiek rīkoti.

Pēdējās pārgājiena dienās laiks iegriežas pašam saulainam, tāpēc, aplūkojuši Aglonu, mēs pie Cirīša ezera ņemam saules vannas. Tūrisms tā sakot, esot atpūta. Faktiski šis atpūtas laikā vēdera siksnu esmu savilcis par trīs robiņiem. Mani kolēģi tāpat. Tomēr mums savu zaudēto kilogramu nav žēl, jo mēs esam ieguvuši vairāk kā pusotra simta kilometru skaistuma, jaunu iespaidu, zināšanu un dzīvesprieka.

Arturs Goba.

